

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

- مدیرمسئول: محمد ناصری
- سر دبیر: عادل یغما
- شورای برنامه‌ریزی و کارشناسی: فرخ لقا رئیس دانا (و مشاور سردبیر)، علیرضا مقدم، محمود تلخایی، احمد شریفان، غلامرضا یادگارزاده
- مدیر داخلی: زهرا آرامون
- ویراستار: کبری محمودی
- طراح گرافیک: شاهرخ خره‌غانی
- تصویرگر: میثم موسوی

- نشانی دفتر مجله: تهران، ایرانشهر شمالی، شماره ۲۶۶
- نشانی پستی مجله: تهران، صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۶۵۸۸
- وبگاه: www.roshdmag.ir
- وبلاگ: roshdmag.ir/weblog/technology
- پیام‌نگار: technology@roshdmag.ir
- تلفن دفتر مجله: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹ (داخلی ۴۲۸) ۸۸۳۰۹۲۶۱-۴ و ۸۸۸۴۹۰۹۸
- دورنگار: ۸۸۳۰۱۴۷۸
- تلفن پیام‌گیر نشریات رشد: ۸۸۳۰۱۴۸۲
- کد مدیرمسئول: ۱۰۲
- کد دفتر مجله: ۱۱۰
- کد امور مشترکین: ۱۱۴
- امور مشترکین: ۷۷۳۳۶۶۵۶ و ۷۷۳۳۵۱۱۰
- صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱
- شمارگان: ۲۸۰۰۰ نسخه
- چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

درخور توجه نویسندگان و مترجمان گرامی

- مقاله‌هایی را که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با موضوع تکنولوژی آموزشی مرتبط و در جای دیگر چاپ نشده باشند.
- منابع مورد استفاده در تالیف را بنویسید.
- مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم خوانی داشته باشند و چنانچه مقاله‌ها را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید کنید. در هر حال، متن اصلی نیز باید با متن ترجمه شده ارائه شود.
- مقاله‌ها یک خط در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شوند.
- نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌ها و اصطلاحات علمی و فنی دقت شود.
- محل قرار دادن جدول‌ها، نمودارها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن، با علامتی در حاشیه مقاله مشخص شود.
- مجله در رد، قبول، ویرایش، تلخیص و اصلاح مقاله‌های رسیده مختار است و مسئولیت پاسخ‌گویی به پرسش‌های خوانندگان با پدیدآورنده است.

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

رشد آموزشی تکنولوژی

دوره بیست و نهم

شماره پی‌درپی: ۲۴۰

اردیبهشت ۱۳۹۳

برای آموزگاران، دبیران، دانش‌جویمان تربیت‌معلم،
مدیران مدارس و کارشناسان تکنولوژی آموزشی

یادداشت سردبیر

آقا به خدا شما یک فرشته‌اید! ۲ / دکتر عادل یغما

مبانی آموزش، حرفه معلمی

نوشتن، راهبردی برای یادگیری ۴ / محمدرضا امینی

خلاصیت و راه‌های شکوفایی آن ۱۶ / احمد شریفان

بازی‌های آموزشی و تأثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان ۴۰ / علی باوی

فناوری آموزشی، اطلاعات و ارتباطات

تدوین محتوای آموزش الکترونیکی براساس مدل‌های سواد اطلاعاتی (۲) ۴۴ / مهدی خدادادی

برنامه‌ریزی آموزشی و درسی

برنامه‌ریزی درسی، عوامل اثرگذار در کار معلم ۲۶ / میمنت عابدینی بلترک - حسین عابدینی بلترک

پژوهش و ارزشیابی

انریختی آموزش مبتنی بر پژوهش در رشد شناختی ۱۴ / غفرت رسولی ثانی‌آبادی

دو هدف ارزشیابی معلم ۳۲ / فاخته اسحاقی - رضا محمدی

نوآوری‌های آموزشی

بانک مقالات تخصصی کنفرانس‌های کشور ۹ / سهیلا قهرمانی ده‌بکردی

معرفی کتاب ۳۱ / زهرا آرامون

گفت‌وگو با معلمان تهران: شش کاری که ترک نمی‌کنم ۳۴ / مژگان سمنانی - دکتر لیلا سلیقه‌دار

تجربه‌هایی در آموزش از راه دور ۴۶ / علیرضا غلامی

مدیریت یادگیری و کلاس درس

نقش مدیر مدرسه در مدیریت فرایند یاددهی - یادگیری ۶ / غلامرضا یادگارزاده

مدیریت کلاس درس ۱۰ / دکتر اکرم عینی

گام‌های امیدبخش

ساخت پیام‌نگار ۲۰ / پرویز قراکوزلی

فرشته ابدی ۲۴ /

حرکت گلوله بر سطح مایعات ۳۸ / فاطمه شهزادی

فعالیت‌های خارج از کلاس ۴۳ / غلامحسین ظفری

چاشنی - سرگرمی آموزشی

هر سفر یک تجربه ۳۹ / حسن‌رضا ترابی

آموزش درس زندگی در کلاس ۴۸ / طیبه عالمین

آقا به خدا شما یک فرشته‌اید!

فرهنگ و ارزش تلفیق و مطلوب می‌کند و بدین‌گونه انسان‌ها ساخته می‌شوند؛ انسان‌هایی صالح، امیدوار، تلاشگر و با وجدان. بنابراین، معلم صرفاً علم نمی‌آموزد، اگرچه سروکارش با علم است. او جان می‌پرورد که توشه ابدی انسان‌ها باشد. این ماهیت کار معلم است که با خلوص نیت همه‌روزه تکرار می‌شود. هر معلمی کم و بیش چراغ هدایت بر سر راه نوجوانان روشن می‌کند و آن‌ها را به راه راست می‌کشاند که بیراهه نروند.

در این باره، خاطرات بسیار زیبا از دلسوزی‌ها و فداکاری‌های معلمان نقل شده است؛ خاطراتی که هر کدام بخشی از کرامت، بزرگواری و مقام شامخ معلمان را نشان می‌دهند. برایتان خاطره‌ای نقل می‌کنم از دوران تحصیل یک معلم، هنگامی که دانش‌آموز سال آخر دبیرستان بوده است. او می‌گفت:

ما چهار هم‌کلاسی و دوست صمیمی بودیم که با هم درس می‌خواندیم و معلم‌ها هم از ما راضی بودند. یک هفته مانده بود به امتحانات، به هوای گردش رفتیم شمال. وقتی برگشتیم، متوجه شدیم تاریخ شروع اولین امتحان را که درس فیزیک بود یک روز اشتباه کرده‌ایم. با هم قرار گذاشتیم پیش معلم فیزیک برویم و به او بگوییم که ماشینمان در راه پنجر شد و زاپاس هم نداشتیم. گرفتار شدیم و به‌موقع نتوانستیم در جلسه امتحان حاضر شویم. معلم به حرف‌های ما به‌خوبی گوش داد و پس از لحظه‌ای تأمل، ما را به کلاسی خالی از دانش‌آموز هدایت کرد و از کلاس خارج شد. تقریباً پس از بیست دقیقه با چهار ورقه پلی‌کی وارد کلاس شد. به هر کدام از ما که در

درباره شأن و مقام معلم و اهمیت کار تعلیم و تربیت تا به امروز بسیار گفته شده است و در آینده نیز گفته خواهد شد. شگفتا که هرچه دانش، فناوری و معرفت آدمی افزون می‌گردد؛ نیاز او به معلم و کار تعلیم و تربیت هم بیشتر می‌شود! اگرچه کسب علم و دانش، فضیلت به حساب می‌آید، ولی این فضیلت زمانی ارزش دارد که علم با عمل و اخلاق توأم شود. همه می‌دانیم که معلم در مدرسه دانشمند، عارف، کارشناس، فقیه، صنعتگر، پزشک، قاضی و... تربیت نمی‌کند! بلکه او بالاتر و فراتر از این‌ها عمل می‌کند. او زمینه رشد انسان‌هایی با این شایستگی‌ها و صلاحیت‌ها را فراهم می‌آورد؛ او خاک وجود آدمی را حاصلخیز می‌کند و روح و روان انسان را صیقل می‌دهد و می‌پروراند. او وجدان‌ها را بیدار، چشم‌ها را بینا، گوش‌ها را شنوا و ذهن‌ها را فعال می‌کند تا فرد بتواند به هر شغلی که می‌پردازد یا در هر موقعیتی که قرار می‌گیرد، فرهیخته، تربیت‌یافته و متعالی باقی بماند.

عزت، منزلت و مقام رفیع معلم در همین کلمه «تربیت» نهفته است. کاری که معلم هر روز انجام می‌دهد، با هیچ کار دیگری قابل قیاس نیست؛ او جهل را به دانایی، دانایی را به توانایی، سرکشی را به تواضع، ناامیدی را به امید، خشونت را به مهربانی، تنبلی را به کوشش، رقابت را به رفاقت، تک‌روی را به همکاری و مشارکت، زورگویی را به گفت‌وگو، هیجان و احساسات را به تعقل و تفکر، تعجیل را به تأمل و بردباری و بالاخره هر منکری را به معروف تبدیل می‌کند. آری معلم علم را با عمل، آموزش را با پرورش، و تربیت را با

شاگرد کلاس مهربانی های تو

ای معلم نام تو در ذهن باران جاری است

در بهاران کلامت جو باران جاری است

در کلامت عشق هم معنای دیگر می دهد

تا که در ذهن تو روح چشمه ساران جاری است

نغمه شیرین تو، بر شاخساران ادب

چون صدای کوهکن در کوهساران جاری است

عشق شاگرد کلاس مهربانی های تو ست

پر تو مهرت به قلب دوستداران جاری است

در زلال چشمه سار روشن اندیشه ها

نام تو ای باور سبز بهاران جاری است

علی تپی زاده

چهار گوشه کلاس نشسته بودیم ورقه ای داد و گفت: «پس از اینکه سؤالها را پاسخ دادید، برگه ها را روی میز بگذارید و فردا ساعت ۹ صبح برای امتحان به مدرسه بیایید.»

صفحه اول برگه، یک سؤال آسان از درس فیزیک بود که بارم آن ۲ بود. به راحتی پاسخ دادیم، ولی پشت ورقه یک سؤال اخلاقی بود که ۱۸ نمره داشت. سؤال این بود: از چهار چرخ ماشین کدام یک پنجر شده بود.

با شرمندگی ورقه ها را روی میز گذاشتیم و به سرعت کلاس را ترک کردیم.

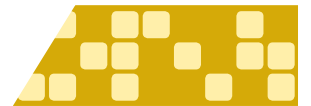
آن شب من تا صبح نخوابیدم. صبح روز بعد، پیش از ساعت ۹ در مدرسه بودیم. نمی توانستیم با هم حرف بزنیم. دلهره عجیبی داشتیم. به خاطر یک دروغ، تمام اعتبار و حرمت خود را از دست داده بودیم. معلم فیزیک پیش از ما به مدرسه آمده بود. سر ساعت ۹ ما را به همان کلاس برد و برگه امتحانی فیزیک را روی میز هر کدام از ما گذاشت و گفت حالا به سؤالها پاسخ دهید. بعد از یک ساعت، امتحان تمام شد. در سکوت خفه کننده ای ورقه های امتحانی را به معلم تحویل دادیم، ولی او با لیخند همیشگی گفت: «راستی بچه ها، سفر خوش گذشت؟» بعد هم ورقه های روز قبل را به ما برگرداند!

من در کمال شگفتی، اندکی جرئت پیدا کردم و گفتم: «آقا ببخشید، شما که راست آزمایی کردید، چگونه اجازه دادید ما دوباره امتحان بدهیم؟»

و او با مهربانی پاسخ داد که عزیزان من، مدرسه برای تربیت و هدایت است نه کینه و تهدید.

بعد هم گفت: «تجربه تلخی را آزمودید، ولی ارزش بسیاری داشت.»

چشم هایم از این همه محبت و صداقت معلممان پر از اشک شده بود. دهان باز کردم چیزی بگویم که یکی از دوستانم گفت: «آقا به خدا شما یک فرشته اید!»

نوشته
رابرت جی. مارزانو
ترجمه
محمدرضا امینی

نوشتن راهبردی برای یادگیری

اشاره

در این مقاله، نگارنده پنج مرحله را برای تعمیق و تثبیت یادگیری از طریق نوشتن ارائه می‌دهد. در واقع، دانش‌آموزان از طریق نوشتن به رمزگشایی، اصلاح و بازنگری اطلاعات می‌پردازند.

کلید واژه‌ها:

نوشتن،
یادگیری،
درک مطلب،
یادسپاری

دفترچه یادداشت یا در رایانه وارد کنند. این مرحله با خلاصه کردن (جمع‌بندی) مطالب مرتبط است. اگرچه از دانش‌آموزان خواسته می‌شود جملات را به صورت کامل بنویسند، اما بر نقطه‌گذاری، درست نوشتن کلمات یا دستور زبان تأکید نمی‌شود. دانش‌آموزان فقط پیش‌نویسی اولیه تهیه می‌کنند. معلمان می‌توانند با تشویق دانش‌آموزان به ارائه طرحی کلی یا بازنمایی مطالب به صورت نمودار، به بهبود و اصلاح این خلاصه‌ها کمک کنند. این کار به ویژه برای زبان‌آموزان سودمند است؛ یعنی افرادی که احتمالاً برای بیان افکار خود به صورت نوشتار با مشکل روبه‌رو هستند یا دانش‌آموزانی که در پایه‌های ابتدایی درس می‌خوانند.

● مرحله دوم: مقایسه

در مرحله مقایسه، دانش‌آموزان آنچه را ثبت کرده‌اند با یکی از هم‌کلاسی‌ها در میان می‌گذارند تا موارد مشابه و متفاوت بین دو گزارش را شناسایی کنند. وجود موارد مشابه نشان‌دهنده آن است که هر دو دانش‌آموز، اطلاعات یکسانی را شناسایی کرده‌اند و وجود موارد متفاوت حاکی از آن است که یکی از دانش‌آموزان به نکات مهمی توجه کرده و دیگری آن را نادیده گرفته است، یا بعضی از جنبه‌های محتوا برای هر دو دانش‌آموز مبهم بوده است.

معلم در این مرحله در کلاس قدم می‌زند، به سؤالات گروه‌های دوفری دانش‌آموزان پاسخ می‌دهد و ابهامات و بدفهمی‌های آن‌ها را رفع می‌کند. اگر معلم متوجه شود تعدادی از دانش‌آموزان در مورد

فعالیت‌های نوشتاری که معمولاً کوتاه و غیررسمی هستند، به شکل پیشرفته‌ای از یادداشت‌برداری شباهت دارند.

■ پنج مرحله برای درک مطلب

به عنوان فردی که فعالیت‌های «نوشتن برای یادگیری» معلمان را مشاهده کرده‌ام، پنج مرحله را که می‌تواند به بهبود درک مطلب و یادسپاری محتوا به دانش‌آموزان کمک کند به ترتیب زیر شناسایی کرده‌ام:

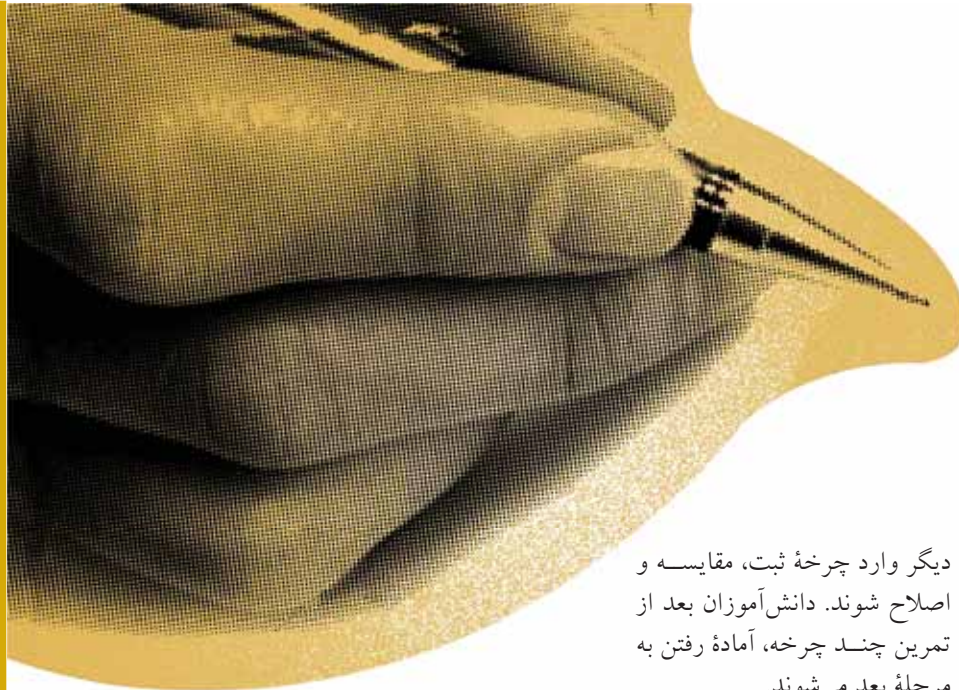
● مرحله اول: ثبت اطلاعات

در این مرحله، دانش‌آموزان آنچه را که از یک مطلب می‌فهمند، ثبت می‌کنند. برای مثال، بلافاصله پس از نمایش یک ویدئو کلیپ دربارهٔ وراثت، معلم سال اول دبیرستان از دانش‌آموزان می‌خواهد آنچه را یاد گرفته‌اند در

نوشتن برای یادگیری، بر عمقی‌کردن درک و بهبود یادسپاری محتوا تأکید دارد.

مفهوم نوشتن، در برنامهٔ درسی، معمولاً به جیمز بریتون^۲ نسبت داده می‌شود (۱۹۷۰، ۱۹۷۲). منطق پشتیبان این پیش فرض که نوشتن باید در همهٔ موضوعات درسی رکن اصلی آموزش باشد، این است که نوشتن اصولاً فرایندی سازنده در رمزگذاری اطلاعات جدید است. عمل برگردان یک تجربه به گزارشی شخصی، به یادگیری کمک می‌کند و آن را توسعه می‌دهد.

یک نمودار از این فرایند، «نوشتن برای یادگیری» است. نوشتن برای یادگیری بر عمقی کردن درک مطلب و بهبود یادسپاری محتوا تأکید می‌کند.

موضوع خاصی ابهام دارند، پیش از آنکه به مرحله بعد برود، آن را برای همه دانش‌آموزان کلاس روشن می‌کند.

● مرحله سوم: بازیابی

این مرحله درست بعد از مرحله مقایسه صورت می‌گیرد؛ هرچند ممکن است معلم آن را به جای تکلیف منزل در نظر بگیرد. در مرحله بازیابی، دانش‌آموزان گزارشی کامل‌تر و بهتر از آنچه که در مرحله ثبت نوشته بودند، تهیه می‌کنند. این گزارش، بدون تردید، کامل‌تر است، زیرا دانش‌آموزان در نوشتن آن از تبادل نظر با هم‌کلاسی خود و نیز شفاف‌سازی معلم در رفع ابهام‌ها و بدفهمی‌ها بهره برده‌اند. همین‌طور، از آنجا که از دانش‌آموزان خواسته می‌شود در حین اصلاح پیش‌نویس اولیه، به نقطه‌گذاری، درست نوشتن کلمات و دستور زبان توجه بیشتری کنند، گزارش بهتری ارائه می‌شود.

این چرخه ثبت، مقایسه و اصلاح ممکن است در یک یا چند درس مرتبط به هم چندین بار اتفاق بیفتد. برای مثال، ممکن است معلم بعد از مشاهده فیلم کوتاهی در اولین روز درس، توجه دانش‌آموزان را به چرخه ثبت، مقایسه و اصلاح جلب کند. چند روز بعد، معلم می‌تواند محتوای تازه‌ای را درباره همان موضوع به صورت یک سخنرانی کوتاه با توضیحات کافی ارائه دهد و از دانش‌آموزان بخواهد همان چرخه را در مورد پردازش اطلاعات جدید به کار گیرند. هفته بعد، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد درباره آن موضوع اطلاعاتی را از منابع اینترنتی جمع کنند و سپس یک بار

دیگر وارد چرخه ثبت، مقایسه و اصلاح شوند. دانش‌آموزان بعد از تمرین چند چرخه، آماده رفتن به مرحله بعد می‌شوند.

● مرحله چهارم: ترکیب

در این مرحله، دانش‌آموزان نتایج حاصل از چرخه‌های ثبت، مقایسه و اصلاح را ترکیب می‌کنند و سپس به یک یا چند تعمیم کلی دست می‌زنند و از آن دفاع می‌کنند. دانش‌آموزان باید از تعمیم کلی، با استفاده از شواهد مشخصی حمایت کنند. برای مثال، دانش‌آموز کلاس آموزش بهداشت باید به عنوان نتیجه بررسی آنچه در گزارش چرخه‌های ثبت، مقایسه و اصلاح خود نوشته است، نتیجه‌گیری درباره رژیم غذایی را به این شرح تهیه کند: «رژیم غذایی درست، یعنی ایجاد تعادل بین میزانی از انرژی که در روز مصرف می‌کنید و آن میزان از کالری که جذب می‌کنید». دانش‌آموز این نتیجه را با استفاده از واقعیت‌های خاصی از یادداشت‌هایش به دست می‌آورد. این بخش از فرایند می‌تواند به عنوان ارائه در کلاس یا بخشی از بحث کلاسی استفاده شود.

● مرحله پنجم: مرور

مرحله آخر همیشه قبل از ارزیابی اتفاق می‌افتد؛ اگرچه معلم می‌تواند در هر زمان آن را

درخواست کند. در این مرحله، دانش‌آموزان تعمیم‌هایی را که در مرحله ترکیب تهیه کرده‌اند یا خلاصه‌هایی را که طی چرخه‌های ثبت، مقایسه و اصلاح نوشته‌اند، مرور می‌کنند. این کار را می‌توان هم به صورت انفرادی و هم به صورت گروهی انجام داد. اگرچه دانش‌آموزان می‌توانند سؤالات جدیدی را مطرح کنند که معلم آن را برای کل کلاس یا برای گروه‌های کوچک توضیح دهد، ولی تمرکز اصلی بر فراهم کردن مروری فراگیر و هدف‌دار توسط دانش‌آموزان از کل محتوایی است که ارزیابی خواهد شد.

■ یک دستورالعمل نتیجه‌بخش

این راهبرد پنج مرحله‌ای می‌تواند به عنوان راهی برای یادگیری از طریق نوشتن، برای معلمان کاملاً مفید باشد. گرچه این راهبرد تا حدی کلیشه‌ای است، اما این اطمینان را به وجود می‌آورد که دانش‌آموزان در رمزگشایی، اصلاح، نتیجه‌گیری و مرور اطلاعات عمده‌ای که در آموزش موردنظر است، به اندازه کافی تسلط پیدا کنند.

یادگیری از طریق نوشتن، دانش‌آموزان را در رمزگشایی، اصلاح و نتیجه‌گیری توانمند می‌سازد

پی‌نوشت.....

1. Robert J. Marzano
2. James Britton

منبع.....

Robert J. Marzano.
2012. "Writing to Learning".
Educational Leadership:
Reading: The Core Skill. Feb 2012/
vol.69/ No.5

نقش مدیر مدرسه در مدیریت فرایند یاددهی-یادگیری

اشاره

در نظام آموزشی کشور ما وقتی از مدیر صحبت می‌شود، عمدتاً مدیر مدرسه به ذهن می‌آید که وظایف در چارچوب نظام متمرکز اداری خلاصه می‌شود. مدیر در نظام آموزشی ما عمدتاً درگیر کارهای هماهنگی و برآوردن حداقل الزامات برای متوقف نشدن چرخ مدرسه است. این درحالی است که اگر به منابع علمی و یافته‌های پژوهشی گذری داشته باشیم، به راحتی پی خواهیم برد که مدیر آموزشی در کانون فرایند یاددهی-یادگیری قرار دارد و انتظارات از او خیلی فراتر از آن است که ما داریم. در مقاله زیر، با استفاده از یکی از مقالات جدید «مجله رهبری آموزشی» نقش مدیر آموزشی را کمی دقیق‌تر بررسی می‌کنیم.

مدیریت
و یادگیری
کلاس درس

دکتر غلامرضا یادگارزاده

کلید واژه‌ها:

مدیریت
آموزشی،
رهبری
آموزشی،
بهبود مدارس،
معلم،
دانش آموز

تنگ کارهای اداری و بوروکراتیک گرفتار کنیم، آن‌ها نمی‌توانند نقش اصلی خود را ایفا کنند و فرایند آموزش ممکن است مسیری غیر از مسیر پیش‌بینی شده را طی کند.

این موضوع که مدیران در قبال یادگیری چه مسئولیتی دارند، در پژوهش‌های متعدد بررسی شده است و اکثر آن‌ها بر پررنگ بودن نقش و اثر مدیر تأکید دارند. از سوی دیگر، همه پژوهش‌ها تأکید دارند که کیفیت کار معلمان یکی از عوامل اثرگذار بر یادگیری دانش‌آموزان است. اگر مدیری که برای مدرسه انتخاب می‌شود، حداقل‌های دانش، مهارت، توانایی، نگرش و صلاحیت لازم را نداشته باشد، نمی‌توان امیدوار بود تغییری در مدرسه ایجاد شود. یکی از موضوعات مهم در کار مدیران که عملکرد آن‌ها را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد، ارزشیابی است.

مدیر آموزشی باید ارزشیابی دقیقی از وضع مدرسه داشته باشد و بتواند در مورد درونداها، فرایندها و برونداها قضاوت کند. در این میان، ارزشیابی دانش‌آموزان و معلم اهمیت اساسی دارد. بررسی‌ها نشان می‌دهند در مورد ناکارآمدی روش‌های رایج ارزشیابی معلمان اجماع عمومی وجود دارد. از این

در مورد نقش‌ها، وظایف و مسئولیت‌های مدیر آموزشی اختلاف نظر وجود داشته است. بسیاری معتقدند، مدیران باید مدیریت کلان مدرسه را محور قرار دهند و بسیاری دیگر، نقش‌هایی خرد مانند نظارت بر معلمان و دانش‌آموزان و نظارت بر فرایند یادگیری دانش‌آموزان را از آن‌ها انتظار دارند. مدیران عموماً دچار سردرگمی هستند. در برخی موارد از آن‌ها خواسته می‌شود، دانش‌آموزان را براساس راهبردهای مبتنی بر پژوهش و یادگیری هدایت کنند. در مقابل، گاهی از آن‌ها خواسته می‌شود نقش ناظر را ایفا کنند. و رای این بحث‌ها و جدل‌ها سؤال اصلی که از مدیران پرسیده می‌شود این است: چگونه یادگیری دانش‌آموزان را بهبود داده‌اید؟ چه راهکارهایی را در این مورد به کار بسته‌اید؟

امروزه بحث در مورد نقش صرفاً نظارتی مدیران بیشتر به طنز شباهت دارد و دیگر نمی‌توان مدیریت مدرسه را به این نقش محدود کرد. کارهایی که مدیران به صورت روزانه در مدرسه انجام می‌دهند، نباید مانع پرداختن به کارهای کلیدی‌تر مانند رهبری فرایند یادگیری شود. اگر ما مدیران را در چارچوب

اگر مدیری که برای
مدرسه انتخاب
می‌شود، حداقل‌های
دانش، مهارت،
توانایی، نگرش
و صلاحیت لازم
را نداشته باشد،
نمی‌توان امیدوار بود
تغییری در مدرسه
ایجاد شود

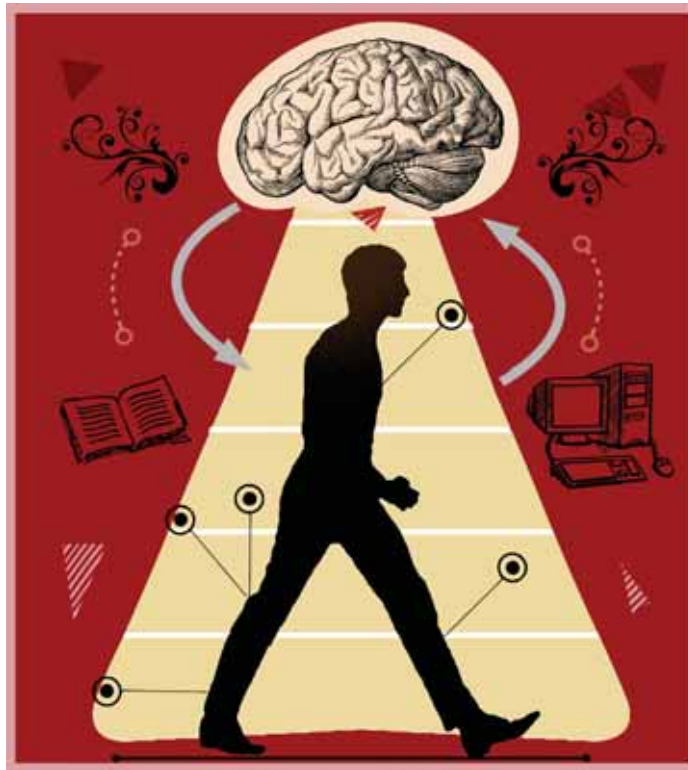
مدیر آموزشی در مدرسه باید تمامی آنچه را که حول فرایند آموزش و یادگیری رخ می‌دهد، مدنظر قرار دهد و بیننده‌ای دقیق باشد. «مشاهده» یکی از کارهایی است که مدیران باید انجام دهند و بر پایه آن بازخوردهای مناسبی را به معلمان ارائه کنند. این امر به بهبود یادگیری کمک شایانی می‌کند. مشاهده فقط برای پژوهش نیست، بلکه می‌توان با کمک آن مدام مدرسه را مورد مذاقه و پایش قرار داد. اگر مدیر دچار عارضه ندیدن فعال شود، به مرور کارش به میز و اتاق کار محدود خواهد شد و بسیاری از اتفاقات از چشم او دور خواهند ماند. اگر مسئولیت یا وظیفه‌ای نیز تفویض می‌شود، باید نظارت بر آن فراموش نشود.

یکی دیگر از موضوعاتی که به مدیر آموزشی در انجام بهینه وظایفش کمک می‌کند، آگاهی از فضای حاکم بر جامعه علمی و آموزشی و نداشتن سوگیری است. مدیران مدارس باید با مباحث اجتماعی، برنامه درسی، مباحث فرهنگی، روان‌شناسی تربیتی و اهداف تعلیم و تربیت آشنایی داشته باشند تا از این طریق بتوانند وظایف خود را به نحو احسن انجام

رو، بخشی از کار مدیر صرف موضوعی می‌شود که کارایی آن محل تردید و پرسش است. به علت ناکارآمدی روش‌های ارزشیابی، مدیران وقت و انرژی زیادی را صرف این کار می‌کنند و به دلیل تحلیل نشدن نتایج ارزشیابی‌ها نمی‌توان از اثربخشی آن‌ها مطمئن بود.

سؤال این است: «چه راهکاری را باید در پیش گرفت تا بتوان امیدوار بود که مدیران آموزشی در جایگاه واقعی خودشان فعالیت کنند؟» در بررسی‌های مختلف مربوط به این حوزه، سازوکار و روش‌های متنوعی پیشنهاد شده‌اند که هر یک شرایط اجرای خاص خود را می‌طلبد. اما هیچ پژوهشی وجود ندارد که این فرض را تأیید کند که مشوق‌های مالی شرط بهبود راهبردهای یادگیری و اثربخشی آموزش است. در پیش گرفتن راهبرد چماق و هویج حداقل در سازمان‌های آموزشی جواب نداده و نمی‌دهد. از این رو، مدیران باید به دنبال راهکارهای دیگری برای افزایش کیفیت کار باشند. در این بحث، موضوع رشد حرفه‌ای مورد تأکید بسیار است و اگر محور قرار گیرد شاید بتوان به تغییر امیدوار بود.

هیچ پژوهشی
وجود ندارد که این
فرض را تأیید کند
که مشوق‌های
مالی شرط بهبود
راهنمای یادگیری
و اثربخشی آموزش
است

- بهبود پیشرفت دانش‌آموزان و تلاش برای حرفه‌ای شدن آنها در یادگیری؛
- فراهم کردن تجربه‌های غنی یادگیری؛
- داشتن معلمان و مدیران حرفه‌ای؛
- تحقق بخشیدن به جامعه یادگیری حرفه‌ای ساده نیست و به تلاش همه دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت نیاز دارد.
- پرسش‌های زیر از مواردی هستند که در ارتباط با این بحث باید به آنها پاسخ داده شود:
- چه دانش، مهارت و نیازهایی باید پوشش داده شود تا همه دانش‌آموزان بتوانند به نتیجه مطلوب دست یابند؟
- چقدر زمان برای یادگیری

دهند. این بحث به نوعی به شرایط احراز مرتبط است و باید گفت انتخاب مدیر آموزشی باید با توجه به شاخص‌هایی انجام گیرد که کاملاً به نظام آموزشی مربوط باشند و توانایی، دانش و صلاحیت فرد را برای اداره نهادهای آموزشی شامل شوند.

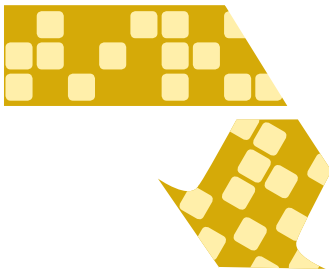
مهم‌ترین فرایند نظام آموزشی «یادگیری - یاددهی» است. به عبارت دیگر، آنچه مهم است و نمی‌توان از آن عدول کرد، یادگیری دانش‌آموزان است. تدریس و یادگیری را نمی‌توان از هم جدا کرد. این دو تحت مدیریت یک مدیر توانمند می‌تواند به پویایی نظام آموزشی منجر شود. بسیاری معتقدند که مدیر مدرسه می‌تواند هم اثر مثبت و پیش‌رونده و هم منفی و بازدارنده بر یادگیری و تدریس داشته باشد. مدرسه باید تمام توان خود را بر بهبود یادگیری و اثربخشی تدریس متمرکز کند و در این راه، مسئول راه‌اندازی جامعه یادگیری حرفه‌ای است. این امر از راه‌های زیر ممکن خواهد شد:

- احساس مسئولیت در قبال یادگیری دانش‌آموزان؛
- به اشتراک گذاشتن تجربه‌های یادگیری و نقد مداوم آنها؛

- باید صرف شود؟
 - چگونه باید شواهد لازم را برای اطمینان از یادگیری دانش‌آموزان به دست آوریم؟
 - چگونه می‌توان از شواهد به دست آمده برای بهبود یادگیری استفاده کرد؟
- به عنوان نکته پایانی، باید بر این امر تأکید شود که مدیر مسئولیتی تمام و کمال در قبال یادگیری دارد و نمی‌توان او را از این امر مبرا دانست. آنچه در کلاس درس رخ می‌دهد و حاصل کار دانش‌آموز و معلم است، در نهایت توسط مدیر گزارش می‌شود و او مسئول اصلی در این مورد است. بر این اساس، مدیر مدرسه باید سؤال‌هایی واقعی از معلم، دانش‌آموز، کارکنان مدرسه و والدین داشته باشد و از آنها بخواهد در مقابل نظام تربیتی پاسخگو باشند.

منبع

در نگارش این مقاله از متن زیر استفاده شده است:
How Do Principals Really Improve Schools?
Educational Leadership/ April 2013 | Volume 70 |
Number 7
The Principalsip, Pages 34-40.

سپهिला قهرمانی دهیگری
کارشناس زبان و ادبیات فارسی

بانک مقالات تخصصی کنفرانس های کشور

اشاره

هر معلم پژوهشگری برای انجام فعالیت های تخصصی و کارشناسی، نیازمند مطالعه دستاوردهای علمی موجود در زمینه مورد نظر است تا بتواند تحقیقاتش را بر شالوده دانش موجود بنا نهد و به دستاوردهای علمی جدیدی برسد. لذا انجام کارهای تحقیقاتی و پژوهشی، بدون دسترسی به علم موجود امکان پذیر نیست و ممکن است به دوباره کاری بینجامد. در همین راستا به منظور تسهیل دسترسی معلمان پژوهنده به منابع پژوهشی موجود در فضای اینترنت، پایگاه اطلاعاتی تمام متن فارسی معرفی می شود.

سراغاز

پایگاه سیویلیکا، در سال ۱۳۸۴ آغاز به فعالیت کرده است و مقاله های کلیه رشته های علمی در چهار طبقه اصلی «علوم فیزیکی و مهندسی»، «علوم سلامت»، «علوم زیستی» و «علوم اجتماعی» را ارائه می کند. در حال حاضر این پایگاه تعداد ۲۱۰۱۷۵ مقاله تمام متن داخلی دارد. با استفاده از خدمات سیویلیکا می توانید:

- مقاله های کنفرانس های کشور را دریافت و مطالعه کنید.
- به مقاله های کنفرانس های خارجی (به صورت محدود) دسترسی داشته باشید.
- کتاب الکترونیک مورد نیاز خود را (به زبان اصلی) دریافت کنید.
- با استفاده از تقویم کنفرانس های کشور، رویدادهای علمی را رصد و بهترین گزینه ها را برای ارائه دستاوردهای خود انتخاب کنید.

راهنمای استفاده از پایگاه

برای جست و جو و دریافت مقاله به پایگاه سیویلیکا مراجعه کنید: www.civilica.com

در این پایگاه با روش های جست و جو، دریافت مقاله و همچنین رفع مشکلات احتمالی فایل های PDF آشنا می شوید. همچنین در خصوص نحوه ارائه مقاله و شرکت در کنفرانس ها نیز اطلاعاتی دریافت می کنید.

برای استفاده از این پایگاه لازم است در سایت عضو شوید. برای عضویت به قسمت ثبت نام در صفحه اصلی سایت www.civilica.com مراجعه کنید و پس از مطالعه

راهنما، تکمیل فرم و پرداخت هزینه عضویت، از متن کامل مقالات استفاده کنید.

جست و جو در پایگاه

برای جست و جو در مورد یک موضوع پیشنهاد می شود از کلیدواژه های مختلف استفاده کنید و صرفاً به یک کلیدواژه اکتفا نکنید. همچنین کلیدواژه ها را تا حد ممکن کوتاه و یک کلمه ای باشد. در سیویلیکا امکان جست و جو (الفبایی یا موضوعی) در نشریات، نشریات دارای اعتبار علمی و نشریات دانشگاه ها میسر است. برای جست و جو و دریافت مقاله های کنفرانس های خارجی هم می توانید به سایت www.confindex.ir مراجعه کنید.

جست و جو در فهرست کنفرانس ها

در صورتی که به دنبال مجموعه مقالات کنفرانس خاصی می گردید، می توانید از امکان جست و جوی ارائه شده در صفحه فهرست کنفرانس ها استفاده کنید.

● سیستم هوشمند مقاله های مرتبط

با استفاده از این سیستم، مشاهده سایر مقاله های مرتبط با موضوع مورد نظر امکان پذیر است.

● دسترسی به کتاب های الکترونیکی تخصصی

دسترسی به کتاب های الکترونیک به زبان اصلی در پایگاه، از طریق لینک مرجع کتاب (www.librarya.com) میسر است. با مراجعه به این قسمت شما می توانید حدود ۷۸۰۰۰ عنوان کتاب در همه زمینه ها دریافت کنید.

پی نوشت

1. literature review

منبع

www.civilica.com

مدیریت کلاس درس

اشاره

اشاره دارد و در حوزه روان‌شناسی تربیتی، رویکردها با توجه به اعتقادات معلم متفاوت است. بخش عمده مدیریت سستی کلاس، شامل اصلاح رفتار است و می‌بینیم که بسیاری از معلمان فقط از راهکارهای رفتاری بیش از حد ساده استفاده می‌کنند. بسیاری از معلمان در ابتدای سال تحصیلی «قواعد و رویه‌ها»یی ایجاد می‌کنند. گوتمن^۵ (۲۰۰۸) معتقد است، این قواعد و قوانین به دانش‌آموزان جهت واقعی می‌دهند تا معلم اطمینان حاصل کند که انتظارش از دانش‌آموز به واقعیت تبدیل می‌شود. معلمان باید سعی کنند در اجرای این قواعد و رویه‌ها ثابت‌قدم باشند.

در بسیاری از پژوهش‌ها، درباره پیامدهای مثبت وقتی از قواعد پیروی می‌شود، و درباره نتایج منفی وقتی قواعد شکسته می‌شوند، بحث شده است. دیدگاه‌های جدید درباره مدیریت کلاس، جامع و کلی‌نگر است. یکی از نمونه‌ها «آموزش ایجابی» است که طی آن تلاش می‌شود دانش‌آموزان به‌سوی کسب موفقیت هدایت شوند. همچنین، معلم می‌کوشد شرایطی فراهم کند تا آن‌ها نتیجه تلاش خود را در کلاس ببینند. با ایجاد چنین محیطی، به احتمال زیاد دانش‌آموزان خیلی بیشتر می‌خواهند کارهایشان را به‌خوبی انجام دهند. در حالت ایده‌آل، این شرایط کلاس درس را به جامعه «فراگیرندگان خودراهبر» و «خوش‌رفتار» تبدیل می‌کند.

الف. تکنیک‌های تنبیهی

۱. تنبیه بدنی

تا همین اواخر، از تنبیه بدنی به‌طور گسترده‌ای به‌عنوان ابزاری علیه رفتار مخرب استفاده می‌شد، اما در حال حاضر دیگر این روش مطابق سلیقه روز نیست؛ هر چند هنوز در برخی از زمینه‌ها افرادی مانند جیمز دابسون^۶ از آن حمایت می‌کنند.

۲. انضباط طوطی‌وار (سطحی)

از «انضباط سطحی» در مدیریت رفتار برای

«مدیریت کلاس درس» اصطلاحی است که

معلمان برای توصیف تضمین روند تدریس بدون مشکل در کلاس، حتی با وجود رفتار مزاحم و مخل دانش‌آموزان، به‌کار می‌برند. این اصطلاح به‌معنای پیشگیری از بروز رفتارهایی است که احتمالاً برای بسیاری معلمان از سخت‌ترین جنبه‌های تدریس است. در واقع، تجربه پاره‌ای از معلمان در این مشکل، در برخی حوزه‌ها، باعث شده است آن‌ها به‌کلی تدریس را کنار بگذارند. در این زمینه، «انجمن ملی آموزشی ایالات متحده»^۱ در سال ۱۹۸۱ گزارش داد که ۳۶ درصد از معلمان اظهار کرده‌اند، در صورتی که مجبور شوند برای انتخاب دوباره کارشان تصمیم‌گیری کنند، احتمالاً تدریس را انتخاب نخواهند کرد و دلیل عمده آنان «نگرش منفی و نداشتن نظم و انضباط دانش‌آموزان» است.

سرآغاز

براساس نظر مسکوویتز و هایمن^۲ (۱۹۷۶)، وقتی معلم یک بار کنترل کلاس درس خود را از دست می‌دهد، به‌دست آوردن مجدد کنترل آن به مراتب دشوارتر می‌شود. همچنین، پژوهش‌های برلینر^۳ (۱۹۸۸)، بروفی و گود^۴ (۱۹۸۶) نشان می‌دهند، مدت زمانی که معلم برای اصلاح سوءرفتار ناشی از مهارت ضعیف مدیریت کلاس صرف می‌کند، به نرخ پایین مشارکت علمی در کلاس درس می‌انجامد. از دیدگاه دانش‌آموزان، مدیریت مؤثر کلاس درس شامل ارتباطات روشن از انتظارات رفتاری و تحصیلی و محیط‌های یادگیری مشارکتی است.

مدیریت کلاس با مسائل مربوط به انگیزه، نظم و انضباط، و احترام ارتباط تنگاتنگ دارد. روش‌شناسی پژوهش‌ها به اهمیت موضوع احساسات در میان معلمان

مدیریت
و یادگیری
کلاس درس

ترجمه:
دکتر اکرم عینی
متخصص کتابداری و اطلاع‌رسانی

کلید واژه‌ها:

مدیریت
کلاس درس،
انضباط،
کلاس‌های
مثبت،
تنبیه،
پاداش،
مدیریت زمان

**معلمان باید
دانش آموزانی را
که در انتخاب
پاداش ها
همکاری کرده اند،
تشویق و
از رفتارهای
مناسبی که
مستحق پاداش
هستند
تعریف کنند**

مشاوره، و یا مکالمات فرد به فرد که به ارائه راه حل در آن وضعیت منجر می شود، تصمیم بگیرند. تکنیک های پیشگیرانه، شامل استفاده مدبرانه از «تشویق و پاداش» برای آگاهی دانش آموزان از رفتار خود است و ابزاری برای کنترل رفتار دانش آموزان نیست. به منظور استفاده از پاداش برای آگاهی دانش آموزان از رفتار خود، معلمان باید بر ارزش رفتاری که پاداش کسب کرده است تأکید کنند و درباره مهارت های خاصی که دانش آموزان برای به دست آوردن پاداش نشان داده اند، توضیح دهند. معلمان باید دانش آموزانی را که در انتخاب پاداش ها همکاری کرده اند، تشویق و از رفتارهای مناسبی که مستحق پاداش هستند، تعریف کنند.

■ ج. رویکردهای نظام مند ۱. بازی رفتار خوب

بازی رفتار خوب «رویکردی در سطح کلاس درس برای مدیریت رفتار» است که اولین بار در سال ۱۹۶۹ توسط باریش، ساندروز، و ولف^۷ مورد استفاده قرار گرفت. بازی در کلاس انجام می گیرد و به شاگردان کلاس برای انجام برخی از انواع رفتارها جایزه داده می شود و یا برعکس، برای از حد گذراندن رفتار نامطلوب، جایزه داده نمی شود. از این بازی برای افزایش رفتارهای مورد انتظار (مثل سؤال پرسیدن) یا برای کاهش رفتارهای نامطلوب (مثل از نیمکت بیرون آمدن) استفاده می شود و برای

«تحریم های منفی»^{۱۴} استفاده می شود که شامل تخصیص جریمه برای دانش آموز بی نظم یا تعیین یک قاعده در کلاس برای نوشتن مکرر است. در میان انواع بسیار زیاد رویکردهای مدیریت کلاس، از تکنیک انضباطی به طور معمول بسیار استفاده می شود.

■ ب. تکنیک های پیشگیرانه

تکنیک های پیشگیرانه مدیریت کلاس، به منزله ایجاد یک جامعه کلاسی مثبت با احترام متقابل بین معلم و دانش آموز است. معلمان با استفاده از این رویکرد پیشگیرانه، بدون قید و شرط به گرمی و با حالت پذیرا و حامی با دانش آموزان برخورد می کنند و براساس رفتار دانش آموز تصمیم نمی گیرند. به این ترتیب، قوانین عادلانه و پیامدهای خوبی برقرار می شود و به رفتار دانش آموزان بازخوردی مکرر و مداوم داده می شود.

یک روش برای ایجاد این نوع محیط کلاس، تدوین و استفاده از یک «قرارداد کلاسی» است. این قرارداد باید توسط دانش آموز و معلم تنظیم شود. در قرارداد، دانش آموزان و معلمان درباره چگونگی رفتار یکدیگر در کلاس و نیز درباره موضوعات دیگر تصمیم می گیرند و توافق می کنند. همچنین، درباره آنچه گروه انجام می دهد و تخلف از قرارداد محسوب می شود نیز توافق می کند. به جای توجه به نتیجه، این گروه باید به روش رفع مشکل از طریق بحث در کلاس، وساطت هم سالان،

ماهرانه‌ای محتوای درس را آموزش می‌دهند (بعد آموزشی)^{۱۴} و چگونه معلمان به‌خوبی بر رفتار دانش‌آموزان نظارت می‌کنند (بعد مدیریتی)^{۱۵}.

۲. انضباط حمایتی

یکی دیگر از رویکردهای نظام‌مند مدیریت کلاس انضباط حمایتی است. **لسی و مارلن کانتر**^{۱۶} از نظریه‌پردازان این ایده درباره آن چندین کتاب منتشر کرده‌اند.

۳. انضباط بدون استرس، تنبیه یا پاداش

انضباط بدون استرس^{۱۷} رویکرد یادگیری و انضباط برای پیش‌دبستان تا دبیرم است که توسط دکتر **ماروین مارشال**^{۱۸} در کتاب خود، با عنوان «نظم و انضباط بدون استرس، تنبیه یا پاداش» توصیف شده است.

این رویکرد برای آموزش جوانان در مورد ارزش انگیزه‌های درونی آنان طراحی شده است. قصد این است که تمایل درونی جوانان به «مسئولیت‌پذیری و خودنظمی»^{۱۹} بهبود یابد و تلاش برای یادگیری مطرح شود. از مشخص‌ترین ویژگی‌های انضباط بدون فشار عصبی این است که کاملاً غیر اجباری است و بر خلاف رویکرد «رفتارگرایی اسکینر»^{۲۰} برای تقویت، به منابع خارجی متکی است.

■ مدیریت کلاس درس به‌عنوان یک فرایند

اورتسان و وینستین^{۲۱} در کتاب «دست‌نامه مدیریت کلاس درس: پژوهش‌ها و مسائل معاصر (۲۰۰۶)»، مدیریت کلاس را مجموعه اقداماتی دانسته‌اند به‌منظور ایجاد محیط مناسب برای پشتیبانی و تسهیل پیشرفت تحصیلی و «یادگیری عاطفی-اجتماعی»^{۲۲}. برای دستیابی به این هدف، معلمان باید:

- روابط حمایتی و مراقبت از دانش‌آموزان، و در میان دانش‌آموزان، را بهبود دهند.
- آموزش را به روشی سازمان‌دهی و اجرا کنند که دسترسی دانش‌آموزان به آن آسان باشد.
- از روش‌های مدیریت گروهی برای اینکه دانش‌آموزان به مشارکت در انجام تکالیف تحصیلی تشویق شوند، کمک بگیرند.
- در ترویج و توسعه «مهارت خودتنظیمی و مهارت‌های اجتماعی»^{۲۳} دانش‌آموزان بکوشند.
- از مداخلات مناسب برای کمک به دانش‌آموزان دارای مشکلات رفتاری استفاده کنند.

کلاس‌های پیش‌دبستانی تا دبیرستان قابل استفاده است. به‌طور معمول برای افراد بدون معلولیت از آن استفاده می‌شود. به‌علاوه، این بازی معمولاً برای دانش‌آموزان و معلمان محبوب و قابل قبول است.

۲. نظم و انضباط با عزت

دکتر **ریچارد کروین**^{۲۴}، و دکتر **آلن مندلر**^{۲۵} از بنیان‌گذاران «نظریه نظم و انضباط با شأن و کرامت انسانی» هستند که یکی از گسترده‌ترین فلسفه‌های مدیریت رفتار در جهان است. این برنامه در بیش از ۱۲ کشور مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. برنامه نظم و انضباط با عزت در اصل رویکردی قابل انعطاف برای مدرسه و مدیریت مؤثر کلاس درس فراهم می‌کند. این برنامه عملی و جامع با تمرکز بر پرورش مسئولیت، به بهبود رفتار دانش‌آموز از طریق تفکر مسئولانه، همکاری، احترام متقابل، و اشتراک تصمیم‌گیری می‌انجامد.

■ ابزارهای آموزش

ابزارهای آموزش این برنامه «روش مدیریت کلاس» است که **فرد جونز**^{۲۶} آن را تألیف کرده و در واقع مجموعه سخنرانی‌های اوست.

۱. کلاس‌های مثبت

کلاس‌های مثبت توسط دکتر **رابرت دی گیلیو**^{۲۷} تعریف شده‌اند. وی مدیریت کلاس درس مثبت را نتیجه چهار عامل یا بعد می‌داند که عبارت‌اند از: چگونه معلمان به دانش‌آموزان خود توجه می‌کنند (بعد معنوی)^{۲۸}، چگونه معلمان محیط کلاس را آماده می‌کنند (بعد فیزیکی)^{۲۹}، چگونه معلمان به‌طرز

**زمان یادگیری
تحصیلی
زمانی است که
دانش‌آموزان طی
آن در یادگیری
مشارکت فعالانه
دارند و در
فعالیت‌های
یادگیری موفق
هستند**

دکتر تریمی گارت^{۲۴} مدیریت کلاس را فرایندی توصیف می‌کند که متشکل از وظایف کلیدی است و معلمان باید به منظور توسعه محیطی مساعد برای یادگیری به آن توجه کنند. این وظایف عبارت‌اند از: سازمان‌دهی محیط فیزیکی؛ ایجاد قواعد و روش‌ها؛ توسعه روابط دلسوزانه؛ اجرای آموزش جذاب؛ جلوگیری از بروز مشکلات مربوط به نظم و انضباط. دکتر تریمی گارت اولین نرم‌افزار مدیریت کلاس را برای اپل، آی‌فون و آی‌پد لمسی با عنوان «الزامات مدیریت کلاس» ایجاد و طراحی کرده است که راهنمای معلمان در مورد وظایف مربوط به فرایند مدیریت کلاس است.

■ مدیریت کلاس به عنوان مدیریت زمان

کاوچاک و ایگن^{۲۵} در متن مقدماتی کتاب «آموزش» (۲۰۰۸) و در کتاب «مقدمه‌ای بر آموزش؛ تبدیل شدن به یک حرفه‌ای (ویرایش سوم)» از انتشارات «شرکت آموزش پیرسون»، مدیریت کلاس را «مدیریت زمان» توصیف کرده‌اند. به اعتقاد آنان، هدف از مدیریت کلاس، نه تنها حفظ نظم بلکه بهینه‌سازی یادگیری دانش آموز است. آن‌ها زمان کلاس را به چهار نوع متفاوت به نام‌های «زمان اختصاص داده شده»، «زمان آموزش»، «زمان مشغول (درگیر)»، و «زمان یادگیری تحصیلی» تقسیم کرده‌اند.

۱. زمان اختصاص داده شده

زمان اختصاص داده شده، کل زمان اختصاص یافته به تدریس، یادگیری و اجرای روش‌های معمول کلاس مانند حضور و غیاب و خبرهای مربوط به کلاس است، و همچنین آنچه در برنامه‌های هفتگی دانش آموز به عنوان زمان اختصاصی درس‌ها مشاهده می‌شود؛ مثل «جبر مقدماتی: ۹:۵۰-۱۰:۳۰» یا «هنرهای زیبا، ۱۴:۰۰-۱۳:۱۵».

۲. زمان آموزشی

زمان آموزش همان زمانی است که پس از انجام رویه‌های معمول کلاس مثل حضور و غیاب و احوال‌پرسی، برای آموزش، باقی می‌ماند. پس زمان آموزش زمانی است که طی آن واقعاً تدریس و یادگیری انجام می‌شود. معلمان ممکن است مثلاً قبل از اینکه تدریس را شروع کنند، دو یا سه دقیقه را برای حضور و غیاب صرف کنند.

۳. زمان درگیر

زمان درگیر «زمان روی کار» نیز نامیده شده است.

طی این مدت، دانش‌آموزان فعالانه در یادگیری مشارکت دارند و در فعالیت‌های پرسش و پاسخ، انجام تمرینات کلاس، تکمیل برگه‌های توزیع شده، آماده‌سازی ماکت‌ها، شرکت در سخنرانی‌ها و غیره فعالانه مشارکت دارند.

۴. زمان یادگیری تحصیلی

زمان یادگیری تحصیلی، زمانی است که دانش‌آموزان طی آن در یادگیری مشارکت فعالانه دارند و در فعالیت‌های یادگیری موفق هستند. مدیریت مؤثر کلاس محقق ساختن به حداکثر رسیدن زمان یادگیری تحصیلی است.

■ اشتباهات رایج در مدیریت رفتاری کلاس

گاهی معلمان هنگام تلاش برای حفظ نظم کلاس، در واقع مشکل بی‌نظمی را بدتر می‌کنند. بنابراین، لازم است برخی از اشتباهات اساسی پیاده‌سازی راهبردهای مدیریت رفتاری کلاس در نظر گرفته شوند. برای مثال، یک اشتباه رایج معلمان تعریف چپستی یا چگونگی یک مشکل رفتاری، بدون در نظر گرفتن علت بروز آن است. با توجه به علت خاص بروز رفتار مشکل‌دار، مداخلات شخصی احتمالاً مؤثرتر خواهند بود. براساس علت بروز سوءرفتار، دو دانش آموز با سوءرفتار مشابه ممکن است به راهبردهای مداخله کاملاً متفاوت نیاز داشته باشند. پس همان‌طور که کودکان سال به سال تغییر می‌کنند، معلمان نیز باید بدانند که ضروری است روش‌های انجام کار را سال به سال تغییر دهند. هیچ رویکرد خاصی برای مواجهه با همه کودکان مناسب نیست. معلمان باید یاد بگیرند که انعطاف‌پذیر باشند.

یکی دیگر از اشتباهات رایج این است که وقتی یک رویکرد به کار نمی‌آید، معلم به طور فزاینده‌ای ناامید و دارای دیدگاه منفی شود. معلم می‌تواند صدای خود را بالا ببرد که عواقب نامطلوب دارد. این نوع تعامل رابطه معلم-دانش آموز را مختل می‌کند. به جای این عمل غالباً بهتر است به سادگی یک رویکرد جدید را امتحان کنید. تناقض در انتظارات و پیامدها اشتباه بعدی است که به اختلال در کلاس منجر می‌شود. معلمان باید نسبت به انتظارات و پیامدهای خود ثبات داشته باشند. این موضوع دانش‌آموزان را مطمئن می‌سازد که قوانین قابل اجرا هستند. به این منظور، معلمان باید به وضوح با انتظارات دانش‌آموزان ارتباط بگیرند و به اندازه کافی برای اجرای مداوم روش‌های مدیریت کلاس متعهد باشند.

پی‌نوشت.....

1. US National Educational Association
2. Moskowitz & Hayman
3. Berliner
4. Brophy & Good
5. Gootman
6. James Dobson
7. Barrish, Saunders, and Wolf
8. Richard Curwin
9. Allen Mendler
10. Fred Jones
11. Robert DiGiulio
12. spiritual dimension
13. physical dimension
14. instructional dimension
15. managerial dimension
16. Lee and Marlene Canter
17. Discipline without Stress (or DWS)
18. Marvin Marshall
19. responsible and self-disciplined
20. Skinnerian behaviorism
21. Evertson and Weinstein
22. social-emotional learning
23. social skills and self-regulation
24. Tracey Garrett
25. Kauchak and Eggen

منبع.....

http://en.wikipedia.org/wiki/Classroom_management: retrived 19 oct 2013

اثر بخشی آموزش مبتنی بر پژوهش در رشد شناختی

سراغاز

اکنون جهان در حال تجربه کردن یک تحول اجتماعی نوین به نام «انقلاب اطلاعاتی» است که همانند انقلاب صنعتی، جهان را دگرگون کرده و بیش از همه بر نظام آموزشی (به علت ماهیت آن) تأثیر گذاشته است. اگر پذیرفته باشیم که خانه و مدرسه باید کانون تحولات تربیتی باشند، این کانون‌ها بدون بهره‌مند شدن از پژوهش و فناوری نمی‌توانند مبنای تحول قرار گیرند، و از آنجا که محیط‌های آموزشی ماهیت و وضع یکسانی ندارند، در نتیجه برای درک و تغییر آن‌ها، گریزی از پژوهش نیست. مروری بر نیازهای دانش‌آموزان امروز و فرایند فعالیت‌های آموزشی در جهان نشان از این واقعیت دارد که نگاه سنتی به تعلیم و تربیت دیگر نمی‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای نسل جدید در عصر ارتباطات باشد، کما اینکه امروزه این ناتوانی، نیاز و توجه به تحول در برنامه‌های آموزشی و نیز آموزش مبتنی بر پژوهش امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. این مقاله بر آموزش مبتنی بر پژوهش تأکید دارد.

شود و به تقویت روحیه پرسش‌گری و کنجکاوی خود بپردازد.

نظام آموزشی باید در جهت نهادینه شدن علم و پژوهش گام بردارد و پژوهش دانش‌آموزان، جایگاه و موقعیت واقعی خود را بازیابد. چنانچه بر آموزش متکی بر انباشت معلومات در حافظه تکیه کنیم و نه به‌کارگیری حافظه در امر پردازش اطلاعات، مثل این است که ذهن دانش‌آموز را به‌منزله ظرفی خالی محسوب کنیم که باید با دانش

■ ضرورت آموزش پژوهش

آموزش و پرورش ما بیشتر بر مهارت‌های ذهنی متکی است، در حالی که آنچه موجب رشد و پیشرفت می‌شود، مهارت‌های عملی و طرز تفکر دانش‌آموز است. از آنجا که پژوهش جریانی پیوسته و مداوم است، فرهنگ سازی پژوهشی باید از سال‌های پایه و آموزش ابتدایی شروع شود و دانش‌آموز از ابتدای ورود به مدرسه با آن آشنا

و معلومات پر شود. با چنین نگرشی هرچه معلم و خانواده بتوانند ظرف را بیشتر پر کنند، شایسته‌ترند و هرچه ظرف‌ها محتویات خود را دقیق‌تر حفظ و نگه‌داری کنند و بتوانند آن را به‌موقع و به‌طور کامل ارائه دهند، دانش‌آموختگان بهتری خواهند بود. روشن است که در این روش سنتی، معلم و والدین همیشه در نقش دانای کل ظاهر می‌شوند که تمامی اطلاعات را در اختیار دارند.

در واقع باید گفت، روش ذخیره‌سازی اطلاعات، امروزه روشی مطرود است زیرا این شیوه با طبیعت دانش‌آموزان به‌منزله انسان‌های دانا و آگاه مغایرت دارد. به علاوه، قوه تفکر را از دانش‌آموزان سلب می‌کند و آنان را وامی‌دارد به‌جای فکر کردن درباره مطلب و محتوای آموزشی، به حفظ آن‌ها بپردازند. خلاقیت، سازندگی و روحیه تحقیق و پژوهش را از میان می‌برد و دانش‌آموزان را به پذیرفتن وضع موجود تشویق می‌کند. در نتیجه فرزندان ما به‌جای آنکه خود با پژوهش، محیط اطرافشان را تغییر دهند، خود را با محیط به همان شکلی که هست تطبیق می‌دهند. خوشبختانه در اسناد تحولی آموزش و پرورش که برای اجرا آماده شده است بر آموزش تفکر تأکید شده و ذهن انسان را فعال و جست‌وجوگر، خلاق و نوآور تلقی کرده است.

در نگاه امروزی به نظام آموزش و پرورش محیط خانه و مدرسه دانش‌آموز را در نقش فاعل مجسم می‌کند یعنی دانش‌آموز با دیدی انتقادی باید به محیط و جامعه خویش نگاه کند، به تفکر بپردازد و سرانجام با تحقیق و پژوهش دست به اقدامات ضروری بزند. برای رسیدن به این هدف، بستری لازم است تا هم معلم برای هدایت فعالیت‌های آموزشی به‌سوی آموزش مبتنی بر پژوهش دانش‌آموزان انگیزه کافی داشته باشد و هم شوق دانش‌آموز

برای جهش از پایین‌ترین سطوح آموزشی، یعنی دانش و محفوظات، به بالاترین سطح آن، یعنی خلاقیت، ابتکار، پژوهشگری و پرسشگری برانگیخته شود. اگر چنین باشد، حس کنجکاوی و اشتیاق به تحصیل و پژوهش در دانش‌آموزان، به بروز استعدادها و بالفعلی منجر خواهد شد که تولید علم را به دنبال خواهد داشت.

به علاوه، بخش عمده‌ای از آموزش نیز در خانه به اجرا درمی‌آید. یعنی والدین خواسته یا ناخواسته، تکمیل‌کننده و یا مختل‌کننده آموزش‌های مدرسه‌ای‌اند و به همان اندازه و یا شاید در مواردی بیشتر از اولیای مدرسه در آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان دخیل‌اند. این یکی از دلایل و لزوم تسلط والدین بر مسائل درسی و لزوم ارتباط مستمر آن‌ها با دانش‌آموزان و مدرسه‌فرزندان‌شان است.

دانش‌آموزان به حمایت مستمر والدینشان نیاز دارند. آنان غالباً برای محبت، مشورت، تقویت احساس ارزشمندی و کمک به حل مشکلات روزمره به والدین خود روی می‌آورند (فورمن و بارستر، ۱۹۹۲). لذا والدین می‌توانند از طریق حمایت و هدایت پژوهش‌های فرزندان‌شان در افزایش خودپنداره، پرورش خلاقیت و افزایش انگیزش تحصیلی آنان تأثیر بسزایی داشته باشند و با کمک‌های بی‌دریغ خود، در سوق دادن فرزندان‌شان به سوی مطالعه تکمیلی، بر روش‌های «بارش مغزی»^۱ بیفزایند و «تفکر واگرا»^۲ و «آفرینندگی»^۳ را در آنان به‌وجود آورند. در یک جمع‌بندی می‌توان گفت:

● پژوهش، کاوشگری، مشارکت و همنوایی، هدف اصلی کارکرد تربیتی در بالاترین حد خود به‌شمار می‌روند. از این طریق، دانش‌آموزان خود در فرایند یاددهی - یادگیری سهیم می‌شوند و مشارکت یکپارچه‌ای خواهند داشت.

● روش آموزشی می‌باید تغییر یابد. تغییر روش آموزشی از شنیداری به دیداری - شنیداری هدف مدارس امروز است. براین اساس آموزش‌ها باید گرایش پژوهش‌محوری داشته باشند تا نتایج مطلوب و نوینی به‌دست آید. بنابراین، محور اصلی آموزش‌ها باید نوآوری و «خلاقیت» از طریق پژوهش باشد.

● نظام آموزشی بکوشد با نشر کتاب یا برگزاری همایش‌های هدفمند، معلمان، دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان را با مبانی تفکر علمی آشنا سازد. ضمن اینکه آموزش و پرورش باید شیوه‌های تدریس در مدارس را متحول سازد و آموزش را بر مبنای پژوهش قرار دهد تا دانش‌آموز خود یاد بگیرد، چگونه سؤال طرح کند و چگونه به پاسخ پرسش‌های خود دست یابد.

● طراحان آموزشی نیز توجه داشته باشند که تحول صرفاً به معنای اصلاح شیوه‌های تدریس نیست، بلکه کل عناصر دخیل در فرایند یاددهی - یادگیری باید متحول شوند. باید ساختار دانش‌آموزی، آموزش، تجربه‌ها و سبک‌های یادگیری، الگوهای تدریس و شیوه‌های ارزشیابی، نتایج، با توجه به رویکردها و چالش‌های جدید تربیتی، بازنگری و نوسازی شوند.

● خانواده بستری مناسب برای شکوفایی استعدادهای دانش‌آموزان است. نقش حمایتی والدین و تشویق‌ها، هم‌فکری‌ها و مساعدت آنان در انجام پژوهش می‌تواند در توسعه فرهنگ پژوهش بین دانش‌آموزان نقش بسزایی داشته باشد. در این راستا می‌توان در آغاز سال تحصیلی از والدین برای حضور در مدرسه دعوت کرد و آنان را در جریان کم و کیف آموزش بر مبنای پژوهش و نقش آنان در خانه قرار داد. برگزاری جلسات متعدد در طول سال تحصیلی و نیز برگزاری کلاس‌های آموزشی برای خانواده‌ها در این زمینه می‌تواند مفید باشد و به اجرای هرچه بهتر آموزش جذاب و لذت‌بخش روش‌های تحقیق یاری رساند. از آنجاکه در انجام پروژه‌ها لازم است دانش‌آموزان در خارج از محیط مدرسه نیز به فعالیت بپردازند، لذا همکاری و آموزش خانواده‌ها در این زمینه ضروری است.

دانش‌آموزان به حمایت مستمر والدینشان نیاز دارند. آنان غالباً برای محبت، مشورت، تقویت احساس ارزشمندی و کمک به حل مشکلات روزمره به والدین خود روی می‌آورند

پی‌نوشت.....

1. brain storming
2. divergent thinking
3. creativity

منبع.....

۱. رهنما، اکبر، بیجنوند، فرامرز (۱۳۸۷). عوامل ایجاد فرایند تولید علم در آموزش و پرورش ایرانی اسلامی. فصل‌نامه پژوهش‌های تربیت السامی. سال دوم شماره ۴ زمستان ۱۳۸۶ و سال سوم شماره ۱ بهار ۱۳۸۷
۲. هرگنجان، بی‌آر، السون، میتواج (۱۳۸۲). نظریه‌های یادگیری. ترجمه دکتر علی اکبر سیف. دوران. تهران.
۳. نگاهی به رشد پژوهش در ایران www.aftab.ir/articles/science

خلاقیت

وراه‌های شکوفایی آن

مبانی
آموزش،
حرفه
معلمی

تلخیص و اقتباس:
احمد شریفان
کارشناس ارشد
سنجش و اندازه‌گیری

اشاره

شده است، توجه کنیم. در این دهه، تعداد منابع مکتوب دربارهٔ خلاقیت، نسبت به دهه‌های گذشته، افزایش چشمگیری داشته است. دلیل آن نیز می‌تواند نظر ما را به‌طور مضاعف به خلاقیت و آموزش آن معطوف کند. در واقع، تصور دلیل این علاقهٔ روزافزون به خلاقیت، کار دشواری نیست. زیرا امروزه در هر فرهنگی، پیوسته زمینه‌های مطالعاتی کلی و تازه‌ای، به فاصلهٔ کم (حدود دو تا چهار سال) به‌وجود می‌آیند. در همین حال، برخی مشاغل از میان می‌روند و مشاغل جدید جایگزین آن‌ها می‌شود. بنابراین، آماده‌سازی جوانان در مورد نقشی که آنان در چنین جوامع پویایی برعهده خواهند گرفت، پیچیده‌تر می‌شود. در این باره، سیلبرمن (۱۹۷۰: ۱۱۴) به

چند سال پیش برای خرید کتاب‌های مورد نیازم به نمایشگاه بین‌المللی کتاب رفته بودم. در ضمن بازدید از غرفهٔ ناشران خارجی، به کتاب استرنبرگ و همکارانش با عنوان «هوش کاربردی» برخوردم. آن را خریدم و مطالعه کردم. از محتوای کتاب لذت بردم و تصمیم گرفتم آن را ترجمه کنم. در ضمن ترجمه، متوجه شدم کتاب مذکور، قبلاً ترجمه شده و به چاپ هم رسیده است. کتاب ترجمه شده را نیز خریدم و خواندم. به انتخاب خودم برای خرید آن کتاب انگلیسی احسنت گفتم. ترجمهٔ به‌عمل آمده از کتاب نیز به‌خوبی انجام شده بود. در بخشی از این کتاب به خلاقیت و شیوه‌های شکوفایی آن پرداخته شده است. خواندن این بخش از کتاب دربارهٔ خلاقیت، ویژگی‌های افراد خلاق، موانعی که افراد خلاق در جامعه با آن‌ها مواجه می‌شوند و راه‌های گسترش آن، در من بیشی ایجاد کرد. لذا تصمیم گرفتم با تلخیص و اقتباس مطالب و ادغام آن با محتوای کتاب گالاگر با عنوان «آموزش کودکان تیزهوش»، دیگران را در شوق حاصل شده شریک کنم. بنابراین در این مقاله، به خلاقیت و راه‌های شکوفایی آن پرداخته شده است.

دست‌اندرکار آموزشی در طراحی برنامه‌های آموزشی خود به آن توجه وافر دارد. در این باره، کافی است به تعداد مقاله‌ها و کتاب‌هایی که در سال‌های اخیر در این باره نگاشته

سراغاز

در طول سال‌های متمادی، خلاقیت در تعلیم و تربیت بازار گرمی داشته است؛ به‌طوری که هر

کلید واژه‌ها:

خلاقیت،
قدرت،
خلاقیت،
جامعه و
خلاقیت

اگر تنها
حقایق خاصی
را به کودکان
بیاموزیم، با
این واقعیت تلخ
مواجه خواهیم
شد که به آن‌ها
مطالبی را آموزش
داده‌ایم که مورد
نیازشان نیست
و آنان را برای
مشاغل آماده
کرده‌ایم که دیگر
وجود خارجی
ندارند و از میان
رفته‌اند

نیازمند سخت‌کوشی، توجه مداوم و داشتن حافظهٔ شناختی قوی از سوی یادگیرنده است.

● **دورهٔ نهفتگی؛** در این مرحله، یادگیرنده آگاهانه دربارهٔ مسئله فکر نمی‌کند. در واقع، در این مرحله نوعی فرایند ذهنی درونی وجود دارد که اطلاعات تازه را به اطلاعات گذشته ربط می‌دهد. به این معنا که نوعی سازمان‌دهی مجدد اطلاعات، بدون آنکه یادگیرنده به‌طور مستقیم از آن آگاه و مطلع باشد، انجام می‌پذیرد. لذا نمی‌توان انتظار داشت که عملکرد یادگیرنده در این مرحله از نظم و سازمان‌دهی خوبی برخوردار باشد. زیرا تفکر و اگر عمل فکری عمدهٔ یادگیرنده به‌شمار می‌آید و نیازمند این است که یادگیرنده از آزادی فکری لازم برخوردار باشد و محدودیتی برای او به‌وجود نیاید.

● **اشراق؛** در این مرحله، پدیدهٔ آ‌ها (بینش) رخ می‌دهد. در واقع، در این مرحله یادگیرنده ایده، مفهوم یا راه‌حل مسئله را به‌طور ناگهانی درمی‌یابد. بنابراین، عملکرد فرد غالباً مغشوش و نامنسجم است.

در ذهن خودتان چندسالی به عقب برگردید و مشاغل آن زمان را با زمان حال مقایسه کنید. به‌طور حتم مشاغلی را خواهید یافت که دیگر وجود ندارند و جای آن‌ها را مشاغل جدید گرفته‌اند.

■ مفهوم خلاقیت

به گفتهٔ بارون (۱۹۶۹)، خلاقیت به‌معنای تبدیل اطلاعات کهنه برای حل مسائل تازه است. به بیان دیگر، خلاقیت را می‌توان به‌گونه‌ای بسیار ساده به‌عنوان توانایی در به‌وجود آوردن چیزی تازه تعریف کرد. در واقع، بارون اظهار می‌دارد:

از آنجا که انسان قادر نیست چیزی را از هیچ بیافریند (خلق کند)، عمل آفرینش بشری همیشه مستلزم تغییر شکل دادن مواد معین است؛ خواه این مواد فیزیکی و خواه ذهنی باشند. چیز تازه، ترکیبی است که از طریق بازسازی یا تولید مجدد چیزی کهنه ساخته می‌شود (ص ۱۰، به‌نقل از گالاگر ۱۹۷۴).

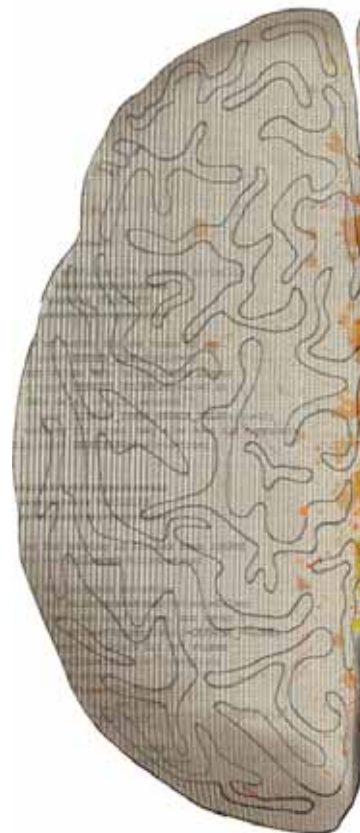
■ فرایند خلاقیت

تاکنون در مورد فرایند خلاقیت چهار مرحلهٔ اصلی آماده‌سازی، دورهٔ نهفتگی، اشراق، و اثبات تحقیقی تشخیص داده شده است. منظور از چهار مرحلهٔ مذکور به این شرح است:

● **آماده‌سازی؛** مرحله‌ای است که در آن همهٔ جوانب مسئله بررسی می‌شود. این مرحله در اصل دوره‌ای از شناسایی مسئله و جمع‌آوری حقایق به‌شمار می‌رود. نتیجهٔ این بررسی، خودش را در قالب انجام تکلیفی از سوی دانش‌آموز که به‌خوبی مرتب و سازمان یافته است نشان می‌دهد. این مرحله،

نقل از گالاگر (۱۹۷۴) اظهار می‌دارد: تعلیم و تربیت برای عملی شدن باید فرد را برای کاری آماده کند که هنوز وجود ندارد و ماهیتش را حتی تصور هم نمی‌توان کرد. این امر تنها به این طریق انجام می‌پذیرد که به کودکان آموزش داده شود چگونه یاد بگیرند و به آن‌ها نوعی انضباط فکری داده شود تا آن‌ها را قادر سازد اندوختهٔ عقلی بشر را صرف مسائل تازه کنند.

بنابراین، برپایهٔ نظر سیلبرمن می‌توان گفت، اگر تنها حقایق خاصی را به کودکان بیاموزیم، با این واقعیت تلخ مواجه خواهیم شد که به آن‌ها مطالبی را آموزش داده‌ایم که مورد نیازشان نیست و آنان را برای مشاغل آماده کرده‌ایم که دیگر وجود خارجی ندارند و از میان رفته‌اند. در این باره، کافی است

یادگیرنده در این مرحله نیازمند تفکر واگرا، تحمل شکست و ابهام و قدرت ریسک کردن است.

● **اثبات تحقیقی؛** در این مرحله، ایده‌ای که در مرحله‌های قبل به دست آمده است، سنجیده و قضاوت می‌شود تا معتبر بودن آن مشخص شود. عملکرد یادگیرنده در این مرحله، مرتب، سازمان یافته و روشن است. یادگیرنده برای طی کردن این مرحله نیازمند تفکر همگرا و ارزشیاب، انضباط فکری و پیروی از نوعی توالی منطقی است.

نکته قابل توجه این است که این مراحل ممکن است به طور تغییرناپذیری پی در پی اتفاق بیفتند یا اینکه در توالی زمانی معینی روی دهند. به این معنا که ممکن است که هر مرحله در یک روز، ماه یا سال‌ها طول بکشد و اتفاق بیفتد.

ویژگی‌های خلاقیت

این ویژگی که درباره خلاقیت به ذهن هر کسی می‌رسد، متفاوت و جدید بودن محصول یا عمل خلاقیت است. البته روان‌شناسان معتقدند، خلاقیت نوعی توانایی است که از متفاوت و جدید بودن فراتر است. سودمند بودن نیز در این باره مورد توجه است. کارها و ایده‌های خلاقانه باید کمک کنند فرد تکالیف یا وظایف محوله را به نحو عالی انجام دهد و از انجام آن‌ها به نتایج قابل توجهی دست یابد.

باید به این نکته توجه داشته باشیم که هر فردی می‌تواند خلاق باشد و با شکوفاسازی قدرت خلاقیت خویش، به پیشرفت‌های چشمگیری دست یابد. متأسفانه اکثر افراد ایده‌های خلاق را به شدت طرد می‌کنند. در حالی که افراد خلاق

از ایده‌های خود دفاع می‌کنند و می‌کوشند کارآمدی و سودمندی شیوه‌ها و ایده‌های ابداعی خود را اثبات کنند و نشان دهند که ایده موردنظرشان از شیوه‌های مرسوم و رایج بهترند، اکثر مردم با آن‌ها مخالفت می‌کنند. زیرا غالباً دوست ندارند بپذیرند شیوه‌هایی که تاکنون از آن‌ها استفاده کرده‌اند، اشتباه هستند. پس از رواج یافتن یک ایده یا شیوه در بین مردم عادی، به راحتی نمی‌توان به آن‌ها ثابت کرد که آن ایده یا شیوه، آن قدر که آن‌ها فکر می‌کنند، سودمند و مناسب نیست.

افراد خلاق باورهای پذیرفته شده مردم را زیر سؤال می‌برند و می‌کوشند نشان دهند که ایده‌های ابتکاری آن‌ها از ایده‌های قبلی کارآمدتر و بهترند. به همین دلیل، با مخالفت و اعتراض عامه مردم روبه‌رو می‌شوند. در نهایت، جامعه ممکن است به ایده‌های خلاق بهای لازم را ندهد، آن‌ها را با سوءنیت ارزیابی کند و با استدلال‌های غیرمنطقی، به این نتیجه برسد که آن‌ها بی ارزش هستند.

معمولاً افراد در دوره کودکی کم و بیش ایده‌های خلاق تولید می‌کنند. اما وقتی بزرگ‌تر می‌شوند به تدریج تولید ایده‌های خلاق آن‌ها کاهش می‌یابد. یکی از دلایل این امر آن است که جامعه به تدریج آن‌ها را وادار می‌کند به نظر سایر افراد بیشتر احترام بگذارند و باورهای پذیرفته شده آن‌ها را زیر سؤال نبرند.

راهنمایی برای شکوفاسازی خلاقیت

۱. **بازتعریف کردن هر مسئله:** در بازتعریف هر مسئله باید آن را از زاویه‌ها و ابعاد گوناگون

بررسی کرد. وقتی با موضوعی روبه‌رو می‌شوید، باید تمام ابعاد آن را در نظر بگیرید و از زاویه‌های گوناگون به آن نگاه کنید. اگر نتوانید آن را بازتعریف کنید، بدین معناست که شما از موضوع شناخت کافی ندارید یا اینکه نمی‌دانید چگونه باید آن را بررسی کنید.

۲. زیر سؤال بردن و تحلیل کردن فرض‌ها و باورهای کلیشه‌ای:

هر فردی درباره هر موضوعی فرض‌ها یا باورهایی دارد. برخی فرض‌ها و باورها در جوامع رایج هستند و اکثر مردم آن‌ها را درست می‌دانند. این فرض‌ها و باورها چنان در بین آن‌ها جا افتاده و پذیرفته شده است که هیچ کس درباره درستی‌شان شک نمی‌کند. بررسی کردن و ارزیابی منطقی این گونه فرض‌ها و باورهای رایج، یکی از مراحل مهم تفکر خلاق است. لذا، زیر سؤال بردن فرض‌ها و باورهای رایج، باعث مخالفت و اعتراض شدید اکثر مردم می‌شود. در حالی که این نوع واکنش‌ها اصلاً درست نیست و هرگز نباید فرصت پرسش و تفکر را از افراد گرفت.

۳. انتظار استقبال دیگران از ایده‌های خلاق را نداشتن:

انتظار نداشته باشید که مردم ایده‌های خلاق شما را به راحتی بپذیرند. زیرا اکثر مردم دوست ندارند شرایط فعلی تغییر کند. تغییر شیوه‌های تفکر مرسوم، یکی از مهم‌ترین اقداماتی است که فرد خلاق باید انجام دهد. افراد خلاق باید دیگران را متقاعد کنند شیوه‌های تفکرشان

کارها و ایده‌های
خلاقانه باید
کمک کنند
فرد تکالیف یا
وظایف محوله
را به نحو عالی
انجام دهد و از
انجام آن‌ها به
نتایج قابل
توجهی دست
یابد

را تغییر دهند یا حداقل درستی یا نادرستی آن‌ها را بررسی کنند.

۴. لذت بردن از تولید ایده‌های

جدید: یکی از ویژگی‌های افراد خلاق این است که از تولید ایده‌های جدید لذت می‌برند. لذا بکوشید ایده‌های جدید تولید کنید و اجازه دهید ایده شما مورد نقد سازنده قرار گیرد. نقد سازنده فرد خلاق را تشویق می‌کند ایده‌های خلاق خود را با دیگران به بحث بگذارد و در صورت نیاز آن‌ها را اصلاح کند.

۵. شناسایی و رفع کردن موانع:

افراد خلاق، غالباً با اعتراض و مخالفت مردم روبه‌رو می‌شوند. لذا باید بدانیم که زمان زیادی طول می‌کشد تا جامعه به اهمیت ایده‌های خلاق واقف شود. بنابراین، افراد خلاق باید صبور و بردبار باشند.

۶. ریسک‌پذیر بودن: منظور از

ریسک‌پذیری، ریسک‌پذیری خردمندانه است. افراد خلاق با سنجش تمام جوانب و بررسی پیامدهای مثبت و منفی هر تصمیم، ریسک‌پذیر هستند و در صورت شکست، تجربه اندوزی می‌کنند و در آینده از تکرار آن‌ها می‌پرهیزند.

۷. تسلیم نشدن در برابر ابهام‌ها و

تردیدها: اکثر افراد دوست دارند وقایع پیرامون خود را یا خوب ببینند یا بد. باید به‌خاطر داشته باشید که برای تولید ایده‌های خلاق، چنین بینشی مناسب نیست. زیرا تنها با تحقیق و کسب اطلاعات بیشتر می‌توان پی برد که آیا ایده موردنظر به دردیخور است یا خیر. بنابراین، نباید در برابر ابهامات و تردیدها

تسلیم شد.

۸. ایمان داشتن به خود: همان‌طور

که قبلاً اشاره شد، ایده‌های خلاق با پذیرش و استقبال عمومی مواجه نمی‌شود. به همین دلیل، بسیار حائز اهمیت است که افراد خلاق، خودشان به‌کاری که انجام می‌دهند یا ایده‌ای که ارائه کرده‌اند، ایمان داشته باشند.

۹. احترام گذاشتن به علاقه‌ها:

همیشه کاری را که خودتان دوست دارید انجام دهید. البته باید بتوانید تشخیص دهید واقعاً آن کار را دوست دارید و به انجام آن علاقه‌مند هستید. علاقه‌های افراد متفاوت است. به همین دلیل، روان‌شناسان توصیه می‌کنند خودتان علاقه‌هایتان را بشناسید و اجازه ندهید دیگران کارهای مورد علاقه‌شان را به شما تحمیل کنند.

۱۰. به تأخیر انداختن لذات آنی:

تولید ایده‌های خلاق، مستلزم صرف زمان و پشتکار فراوان است. افراد خلاق باید قادر باشند مدت زمانی نسبتاً طولانی را روی یک ایده کار کنند، بدون اینکه پاداشی دریافت کنند؛

لذا باید قادر باشند حس ارضا یا دریافت پاداش را به تأخیر بیندازند تا به موفقیت برسند.

۱۱. پیدا کردن محیط مناسب

برای پرورش خلاقیت: افراد خلاق باید محیطی را پیدا کنند که به شکوفایی قدرت خلاقیت آنان کمک کند و برای کارها و ایده‌های خلاقشان ارزش قائل شود. اگر محیطی که در آن فعالیت می‌کنند، این ویژگی را داشته باشد، راحت‌تر خواهند توانست استعدادها و توانایی‌های بالقوه را بالفعل کنند. در غیر این صورت، در شکوفاسازی قدرت خلاقیتشان با مانع مواجه می‌شوند.

خلاقیت یکی از مؤلفه‌های حائز اهمیت در فرایند حل مسئله و یادگیری است. هر مسئله‌ای ممکن است از برخی لحاظ برای فرد جدید و ناآشنا باشد. در این شرایط، او برای درک دقیق ابعاد و پیدا کردن راه‌حل، باید از قدرت خلاقیت خود استفاده کند. هرچه فرد از قدرت خلاقیت بیشتر استفاده کند، مسائل را بهتر و زودتر حل خواهد کرد.

منابع.....

۱. استرنبرگ، رابرت جی؛ کافمن، جیمز سی؛ و گریگورنکو، النال (۱۳۹۰). هوش کاربردی. ترجمه مسعود بابازاده. ساوالان. تهران. (سال انتشار اثر به زبان اصلی ۲۰۱۱).
۲. گالاگر، جیمز (۱۳۷۲). آموزش کودکان تیزهوش. ترجمه مجید مهدی‌زاده و احمد رضوانی. انتشارات آستان قدس رضوی. مشهد. (سال انتشار اثر به زبان اصلی ۱۹۷۴).

اشاره

ایمیل چیست؟

ایمیل به معنی «پست الکترونیکی» و مخفف «Electronic Mail» است. در ایران از نام‌های «پست الکترونیکی» و «پیام‌نگار» هم به جای کلمه ایمیل استفاده می‌شود. ایمیل ابزار ارتباطی پرکاربرد و رایگانی است که کاربران اینترنت از آن برای ارسال پیام متنی، عکس، فایل و غیره به یکدیگر استفاده می‌کنند.

آدرس ایمیل^۲ چیست؟

برای فهم این سؤال از یک مثال ساده استفاده می‌کنیم. شما برای ارسال نامه پستی، به نشانی مبدأ و مقصد پستی نیاز دارید. مأمور پست، نامه شما را از روی نشانی پستی مقصد به دست گیرنده می‌رساند. گیرنده نامه به محض دریافت، از نام و نشانی پستی، متوجه شخص ارسال کننده خواهد شد.

بنابراین، هم فرستنده و هم گیرنده باید یک نشانی ایمیل مخصوص به خود داشته باشند.

ایمیل شما:

ایمیل مجله رشد تکنولوژی آموزشی

(technology@roshdmag.ir)

ایمیل‌ها در کجا نگهداری می‌شوند؟

همان‌گونه که شما برای نگهداری فایل‌های رایانه خود به فضایی نیاز دارید، برای نگهداری اطلاعات و پیام‌های خود در ایمیل نیز به چنین فضایی در اینترنت احتیاج دارید. سایت‌های رایگان بسیاری این امکان را به شما می‌دهند که معروف‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

روزانه افراد زیادی به دنیای اینترنت وارد می‌شوند و قاعدتاً بسیاری از آن‌ها با اینترنت و چگونگی رفع نیازهای خود آشنایی چندانی ندارند. قطعاً یکی از مواردی که هر فرد در کار با اینترنت نیاز دارد، ایمیل^۱ است.

ایمیل (پست الکترونیکی) روشی است برای ارسال پیام دیجیتال از یک نویسنده به یک یا چند گیرنده. در واقع، ایمیل همان سیستم ارسال و دریافت نامه به صورت الکترونیکی است (پست الکترونیکی).

از گذشته تا امروز، کیوتر، چاپار، پست، تلگراف و پست الکترونیک (ایمیل) روش‌های ارسال و دریافت پیام بوده‌اند و تقریباً همگی یک کار را انجام می‌داده‌اند یا می‌دهند.

در ایمیل متن پیام همان نامه یا نوشته است که بود. تنها این بار شما به جای پر یا قلم از صفحه کلید رایانه برای نوشتن آن استفاده می‌کنید و به جای کاغذ آن را در برنامه‌ای در رایانه تان می‌نویسید. در ضمن وقتی هم نامه را نوشتید و خواستید آن را ارسال کنید، نیازی به تمبر و پاکت نامه نیست، تنها باید کلید ارسال یا send برنامه ایمیل را بزنید و این‌گونه سفر نامه شما به سوی مقصد آغاز می‌شود.

نامه نوشته و ارسال شد، اما از کجا به کجا؟ در واقع از صندوق پستی شما به صندوق‌های پستی الکترونیکی گیرنده یا گیرندگان.

نشانی پست الکترونیکی نوشته‌ای است که کاربر را معرفی می‌کند تا او بتواند وارد یک سامانه پست الکترونیکی در اینترنت شود. نشانی پست الکترونیکی، از نام کاربر به همراه علامت @، نام میزبان و حوزه سرویس دهنده پست تشکیل می‌شود. نام کاربر، او را به سرویس دهنده پست معرفی می‌کند.

در این مطلب قصد داریم به چند سؤال معمول درباره ایمیل پاسخ دهیم و نحوه ساخت ایمیل در سایت یاهو را که یکی از سرویس دهندگان بزرگ دنیاست، به صورت تصویری و با توضیحات کامل آموزش دهیم.

شکل ۱

ياهو ميل (Yahoo Mail)

<http://www.yahoo.com>

جيميل (Gmail)

<http://google.com>

با ثبت نام در یکی از این دو سایت ذکر شده می توانید نشانی ایمیل رایگان داشته باشید و از مزایای آن استفاده کنید

یادآوری: اخیراً در کشور ما ایمیل ملی هم راه اندازی شده است. به این ترتیب، میزبانی اطلاعات شما در داخل کشور انجام می شود.

■ آدرس ایمیل چگونه است؟

آدرس ایمیل (همان صندوق پستی) از دو بخش تشکیل می شود: بخش اول شامل نامی است که خود شما در زمان ساخت ایمیل ثبت می کنید (این نام می تواند نام شناسنامه ای شما یا هر نام دیگری که انتخاب می کنید باشد). بخش دوم نام سرویس دهنده ایمیل شماست. این دو بخش، توسط علامت «@» (آتساین)، به شکل زیر از هم جدا می شوند:

yourname@yahoo.com
yourname@gmail.com

توجه: کوچک و بزرگ بودن حروف در ایمیل بی تأثیرند، اما معمولاً تمام حروف به صورت کوچک نوشته می شوند. بین بخش ها و حرف های ایمیل هیچ گاه فاصله وجود ندارد.

■ ساخت ایمیل در سایت یاهو

ابتدا وارد سایت یاهو می شویم: نشانی www.yahoo.com را وارد کنید و دکمه اینتر را بزنید.

سایت یاهو، با توجه به کشورتان، شما را به یکی از زیردامنه های خود هدایت می کند. برای مثال، اگر شما در کشور ایران باشید و آدرس www.yahoo.com را بزنید، به این آدرس هدایت خواهید شد: www.en-maktoob.yahoo.com

بعد از وارد کردن آدرس، صفحه ای مطابق (شکل ۱) نمایش داده می شود که در آن دو اصطلاح دیده می شود:

Sign In و Sign Up

برای شروع ساخت ایمیل روی کلمه Sign Up کلیک کنید و صبر کنید تا صفحه جدید (شکل ۲) باز شود.

باید تمام گزینه های درخواستی فرم را پر کنید. ما هر بخش را شماره گذاری کرده ایم تا توضیحات آن را برایتان بنویسیم.

شکل ۲

۱. **My Name Is:** شامل دو کادر است: نام و نام خانوادگی (ابتدا نام و سپس نام خانوادگی تان را به حروف انگلیسی وارد کنید).

۲. **Pick a Yahoo! ID:** وقتی نام و نام خانوادگی را وارد کردید، با کلیک روی این بخش، یاهو چند مورد نشانی ایمیل را به شما پیشنهاد می دهد. اگر هیچ کدام از موارد پیشنهاد شده را نمی پسندید، می توانید نام ایمیل دلخواه خود را وارد کنید. به این نام، نام کاربری گفته می شود (نام آی دی شما باید با حرف شروع شود).

(به جز حروف می توانید از اعداد و «-» و «.» هم در نام ایمیل خود استفاده کنید): مثال: techno.rosd1392 اگر ایمیل درخواستی شما قبلاً توسط فردی دیگر ثبت

اخیراً در کشور ما ایمیل ملی هم راه اندازی شده است. به این ترتیب میزبانی اطلاعات شما در داخل کشور انجام می شود

شکل ۳

در این صفحه شما باید به دو سؤال به دلخواه خود پاسخ دهید. (این بخش هنگامی استفاده خواهد شد که شما رمز عبور خود را فراموش کرده‌اید). توضیحات بخش‌ها را براساس شماره در زیر توضیح می‌دهیم.

سؤال امنیتی را پاسخ دهید:

۱. secret question

با کلیک روی این کادر، فهرستی از سؤالات باز خواهد شد که باید به آن‌ها پاسخ دهید (در حد یک یا دو کلمه). برای مثال: گزینه اول نام کوچک عموی شما را سؤال می‌کند که شما باید به انگلیسی جواب آن را وارد کنید. (شما می‌توانید با انتخاب گزینه آخر، سؤال و جواب را خودتان ایجاد کنید).

۲. Your Answer: جواب سؤال را وارد کنید.

۳. secret question 2: سؤال دوم را انتخاب کنید.

۴. Your Answer: به سؤال پاسخ دهید.

۵. در کادر روبه‌رو، شما حروف و اعدادی را می‌بینید که به صورت کج و کوله! نمایش داده شده است. این بخش برای این است که یاهو اطمینان داشته باشد مراحل ثبت‌نام توسط ربات انجام نمی‌شود. با کمی دقت، حروف و اعداد را بخوانید و وارد کنید. اگر هم تصویر برای شما ناخوانا بود یا نمایش داده نشد، روی دکمه فلش کنار آن کلیک کنید تا تصویری جدید نمایش داده شود.

شده باشد، این موضوع با رنگ قرمز به شما اطلاع داده می‌شود.

(دقت کنید، هر نامی برای ID وارد کنید، همان نام به‌عنوان نشانی ایمیل شما انتخاب می‌شود).

۳. **Pick a password:** پسورد یا رمز موردنظر خود را وارد کنید. حداقل ۶ و حداکثر ۳۲ کاراکتر (حرف یا عدد). - دقت کنید هنگام وارد کردن رمز، صفحه کلید روی حالت انگلیسی باشد.

- رمز باید با حرف شروع شود.

- حداقل یکی از حروف رمز باید با حروف بزرگ وارد شود.

- رمز باید شامل حرف ی عدد یا ترکیبی از حروف و کاراکترهای مجاز دیگر باشد.

- اگر یاهو رمز شما را نپذیرفت، دقیقاً موارد بالا را با دقت بررسی کنید.

۴. **Retype password:** برای اطمینان از صحت رمز قبلی، رمز خود را دوباره تایپ کنید.

۵. **I was born on:** سال تولد خود را به تاریخ میلادی وارد کنید (ماه، روز، سال).

۶. **My gender:** جنسیت خود را مشخص کنید (Male برای مذکر و Female برای مؤنث).

۷. **Language:**

(زبان انگلیسی English را انتخاب کنید).

۸. **Country:** کشور خود را انتخاب کنید: ایران

۹. **Mobile Phone:** این بخش اختیاری است و باید شماره تلفن خود را وارد کنید. ولی چون ایران در این فهرست وجود ندارد، نیازی به وارد کردن شماره نیست.

از شماره تلفن برای تأییدیه‌ها و اطلاعاتی که برای بازیابی رمز به شما کمک خواهند کرد استفاده می‌شود.

۱۰. **Alternate email:** این بخش هم اختیاری است. ایمیل دیگر خود یا یکی از دوستان مورد اعتمادتان را وارد کنید.

از ایمیلی که در این بخش وارد می‌کنید، همانند شماره تلفن برای بازیابی رمز عبور و تأییدیه‌ها استفاده خواهد شد.

۱۱. **Create My Account:**

اگر با دقت تمام مراحل و موارد را کامل کردید، روی این دکمه کلیک کنید تا وارد مرحله بعدی شوید.

اگر مراحل را به‌درستی انجام داده باشید، این صفحه (شکل ۳) نمایش داده می‌شود.

اگر ایمیل
درخواستی شما
قبلاً توسط
فردی دیگر
ثبت شده باشد،
این موضوع با
رنگ قرمز به
شما اطلاع داده
می‌شود

شکل ۶

در قسمت Yahoo ID نام ایمیل و در قسمت Password رمز خود را وارد کنید. در آخر روی دکمه Sign In کلیک کنید

در ضمن، از همین آی دی می توانید از برنامه یاهو مسنجر برای چت کردن استفاده کنید. آی دی شما همان نام کاربری شماست.

■ تفاوت BCC و CC و To در هنگام ارسال ایمیل چیست؟

هنگام ارسال ایمیل، سه کادر به نام های BCC و CC و To برای انتخاب گیرنده مشاهده خواهید کرد. TO برای انتخاب گیرنده است و کار خاص دیگری انجام نمی دهد، اما CC مخفف کلمه Carbon copying به معنی کپی کردن است و یک کپی از متن یا فایل ارسالی را می فرستد.

■ تفاوت CC با To

این دو تفاوت خاصی با هم ندارند. فقط اسم آنها فرق می کند و در عمل یک کار را انجام می دهند. فقط یک کپی از ایمیلتان را برای افراد انتخاب شده ارسال می کند.

■ تفاوت BCC با CC

Blind carbon copy

گیرنده های کادر BCC توسط دیگر گیرنده ها قابل شناسایی نیستند. برای زمانی خوب است که بخواهیم یک کپی از ایمیل خود را برای افراد دیگری ارسال کنیم، اما نمی خواهیم که دیگر گیرنده ها از وجود آنها باخبر شوند.

پی نوشت

1. E-Mail (Electronic Mail)
پست الکترونیک، پیام نگار
2. Email-Address

۶. در این بخش حروف و اعدادی را که در کادر بالا خوانده اید، به صورت دقیق تایپ کنید.

۷. روی دکمه Done کلیک کنید.

اگر مراحل را دقیق انجام داده باشید، تصویری مطابق شکل زیر نمایش داده خواهد شد. در این تصویر (شکل ۴)، مشخصات و سؤالاتی که شما پاسخ داده اید نمایش داده می شود.

شکل ۴

روی دکمه Get Started کلیک کنید.

در این مرحله امکان دارد تصویری مطابق (شکل ۵) نمایش داده شود.

شکل ۵

در این تصویر روی دکمه Disagree کلیک کنید.

بعد از طی این مراحل، ایمیل شما آماده می شود و به سایت یاهو منتقل خواهید شد.

اگر دقت کنید، این بار در قسمت بالا و سمت راست سایت یاهو به جای کلمه Sign Up، نام شما نمایش داده می شود.

شما هم اکنون دارای ایمیل هستید. از این به بعد می توانید وارد ایمیل خود شوید و ایمیل ارسال یا دریافت کنید

ایمیل های دریافتی داخل پوشه Inbox قابل دیدن هستند

از این پس، از طریق آدرس www.mail.yahoo.com می توانید وارد ایمیل خود شوید. (شکل ۶).

مقام معظم رهبری:

همه دانش آموزها باید قدر معلمشان را بدانند. همه خانواده‌ها باید قدر معلم فرزندان‌شان را بدانند. همه دستگاه‌های دولتی و مسئولان باید اهمیت معلم را درک کنند.

فرشته

یاد یک نفر هنوز
مانده در خیال من
یاد یک نفر که می‌برد مرا به سال‌های دور...
هفت ساله می‌شوم
در کلاس کوچکی
روبه‌روی او نشسته‌ام

ابتداء

مثل یک فرشته
 او برای من حرف می زند
 در ترنم کلام او
 موج می زند نشاط
 موج می زند بهار
 آن صدای گرم و دلنشین
 لحظه ای زیاد من نمی رود -
 آشنایی من و قلم
 یادگار ارجمند اوست.
 این زمان که می نویسم از طراوت بهار
 بغض مبهمی نشسته در گلوی من
 یاد آن فرشته نجیب
 خوب و مهربان هنوز
 ایستاده روبه روی من
 من ولی از این خطای خویش در تعجبم
 کان زمان چرا
 بوسه ای نزد به دست های او لبم؟!
 یا چرا زبان من به او نگفت:
 ای معلم عزیز،
 مادر همیشه با صفای من!
 یک فرشته ای هنوز هم
 برای من!!

مهناز طالبی مقدم

برنامه‌ریزی درسی

عوامل اثرگذار در کار معلم

اشاره

در نظام‌های آموزشی، افراد زیادی مشغول کارند و فعالیت‌های آن‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در تربیت دانش‌آموزان یا دانشجویان مؤثر است. اما در این میان، نقش معلمان از دیگر افراد بسیار برجسته‌تر می‌نماید، چنانکه بیشتر اوقات را دانش‌آموزان در مدرسه زیر نظر آن‌ها سپری می‌کنند. البته عوامل دیگری هم فراهم آورنده زمینه برای فعالیت معلم‌ها هستند. از این‌رو بسیاری از دانش‌آموختگان نظام آموزشی سنتی و جدید، شکل‌گیری شخصیت خود را مرهون معلمان خود می‌دانند.

هدف عمده و مهم این نوشتار نقدی بر بنیادهای برنامه‌ریزی درسی آمریکاست که توسط یکی از اصلاح‌طلبان پیشرفت‌گرای حوزه آموزش مدرسه‌ای و برنامه درسی آن کشور صورت گرفته است. جورج کونتز^۱ در این نقد و نظر خواسته است توجه مخاطب را به چند موضوع و مبحث مهم اثرگذار در برنامه‌ریزی درسی معطوف سازد. او برای اینکه نظرگاه‌های خود را روشن‌تر و بهتر عرضه کند، بحث خویش را پیرامون شش مبحث به این شرح سازمان‌دهی کرده است: ۱. هدف اجتماعی آموزش؛ ۲. کارکرد مدرسه؛ ۳. برنامه‌ریزی درسی و سرشت دانش‌آموزان؛ ۴. برنامه‌ریزی درسی و ماهیت جامعه؛ ۵. برنامه‌ریزی درسی و سازمان دانش؛ ۶. برنامه‌ریزی درسی و روش علمی. معلمان، مدیران و متخصصان برنامه‌ریزی درسی ما با درک این شش مبحث خواهند توانست کشتی آموزش را در دریای پرتلاطم مسائل پیش روی آن به سلامت به جزیره یادگیری معنی‌دار و مادام‌العمر برسانند. هر یک از این شش مبحث، مفاهیم ارزنده‌ای در دل خود دارد که در این مقاله به بیان هر یک می‌پردازیم.

برنامه آموزشی و ریزی

تدوین و تنظیم:
میمنت عابدینی پلترک
دانشجوی دکتری
برنامه‌ریزی درسی
حسین عابدینی پلترک
کارشناس مدیریت آموزشی

کلید واژه‌ها:

برنامه‌ریزی درسی، هدف اجتماعی آموزش، کارکرد مدرسه، سرشت، رشد و نیازهای دانش‌آموزان، ماهیت جامعه، سازمان دانش، روش علمی

هدف اجتماعی آموزش

شریف (۱۳۸۹) به نقل از کونتز می‌نویسد: «هدف آموزش، اساساً یک هدف اجتماعی است. آموزش در نبود زندگی گروهی و پیامد رشد میراث اجتماعی، از معنا و مفهوم چندانی برخوردار نیست. هدف مهم و محوری در آموزش، از همان ابتدای صورت‌بندی و پدیدآمدن جامعه انسانی، به‌طور معمول انتقال تجربه تجمیع شده نژاد و نسل بشری به کودکان و نوجوانان دانش‌آموز، آموزش کودکان و نوجوانان دانش‌آموز برای کاربری ابزارها و وسیله‌های تمدن بشری، و

در اینجا خدشه‌ای وارد نمی‌سازد و آن را از اعتبار ساقط نمی‌کند. هدف آموزش تبدیل کودکان و نوجوانان دانش‌آموز به بزرگسال نیست؛ هرچند ممکن است زمان، انجام این وظیفه را به آموزش بسپارد. هدف آموزش نگهداشتن دانش‌آموزان در دوره رشد کودکی و نوجوانی هم نیست، بلکه هدف زیربنایی آموزش، انتقال کودکان و نوجوانان به زندگی گروهی و اجتماعی، عضویت ارزشمند آنان در گروه و جامعه، و حفظ و تقویت قوت و افزایش خرد آنان از راه فرایند بارورسازی مشارکت، تجربه و زندگی آنان است.»

هدایت و راهبری آنان در راستای عضویت در گروه بوده است؛ خواه این انتقال، آموزش و راهبری درون مدرسه و خواه بیرون آن روی داده باشد. گروه نیز به واسطه این فرایند و همراه با ابداع و اکتشاف در حوزه‌های گوناگون، هم تسلط روزافزون بر محیط یافته است و هم بیش از پیش در خدمت محیط قرار گرفته است. این واقعیت که نهادهای آموزشی به‌طور معمول نسبت به این نوع کارکردهای بنیادینشان ناهشیار و حتی در اعمال و انجام مشارکت کارآمد و مؤثر به‌منظور دستیابی به چنین هدف‌هایی ناکامیاب بوده‌اند، به اصل و مبنای اساسی مطرح شده

■ کارکرد مدرسه

مدرسه یکی از نهادهای آموزشی- اجتماعی فعال جامعه است. مدرسه در گذشته تنها برای هفت یا هشت سال با زندگی کودکان و نوجوانان دانش آموز ارتباط و تماس مستقیم داشت. در این مدت نیز تنها یک پنجم ساعت های بیداری آنان را در اختیار خود می گرفت. در دوران معاصر، حوزه و قلمرو کار و فعالیت مدرسه به طور روزافزون بسط و گسترش یافته است. مدرسه در جامعه های ساده تر پیشین، نقش چندان مهم و معناداری در تصمیم سازی ها و تصمیم گیری های آموزشی ایفا نمی کرد و در اصل در حکم نهاد اجتماعی از نوع دوم تلقی می شد؛ آن هم در جامعه هایی که مدرسه ای وجود داشت. اما طی یک قرن و نیم گذشته، مدرسه به واسطه گسترش آموزش ابتدایی برای تمام کودکان، به واسطه بسط و گسترش آموزش متوسطه و عالی، به واسطه سازمان دهی آموزش های متعدد و متنوع فنی و حرفه ای، به واسطه افزایش طول سال ها و روزهای کاری مدرسه، و به واسطه بهبود روش ها و ماده های آموزشی، در ردیف نهادهای مهم و تأثیرگذار اجتماعی جای گرفته است. حتی چنین به نظر می آید که روزهایی در پیش است که مدرسه کارکردهای اضافی جدیدتری را برعهده بگیرد؛ کارکردهایی که هم اکنون نهادهای دیگر عهده دار انجامشان هستند.

در وهله اول، مدرسه باید کارکرد آموزشی نهادهای دیگر را کامل کند. مدرسه باید عهده دار انجام کارکردهایی باشد که از یک طرف برای زندگی و پیشرفت جامعه ضروری اند و از طرف دیگر

هم، نهادهای آموزشی اجتماعی دیگر نمی خواهند یا نمی توانند این کارکردهای ضروری را انجام بدهند. به علاوه، مدرسه باید تا جایی که توان و ظرفیتش امکان و اجازه می دهد، به اصلاح و تصحیح خطاها و کارهای نادرست آموزشی نهادهای دیگر همت گمارد. این کارکرد را شاید بتوان تابع و زیرمجموعه کارکرد اول مدرسه دانست.

■ برنامه ریزی درسی و سرشت دانش آموزان

برنامه درسی آموزش مدرسه ای در تمام سطوح ها و دوره های آموزشی باید منعکس کننده سرشت و طبیعت دانش آموزان باشد. فرایند برنامه ریزی درسی در صورتی کارآمد و اثربخش است که در هر مرحله و هر گام، در پرتو دانش موجود مربوط و مرتبط با عادت ها، توان ها و ظرفیت های کودکان و نوجوانان دانش آموز شکل گیرد و به پیش رود.

آنان باید سمت و سو و خط های راهنمای فرایند برنامه ریزی درسی را نه فقط از خود دانش آموزان، بلکه از دانش موجود در حوزه کودکان و نوجوانان نیز به دست آورند. سه وجه مورد نظر عبارت اند از: علاقه ها، توانایی ها، و نیازهای دانش آموزان. این سه وجه حکم منبع های مستند و موثق و مطلوب در سمت و سودهی و راهبری برنامه ریزی درسی هستند:

۱. علاقه های دانش آموزان

از میان این سه وجه، مناقشه اصلی و عمده درباره بحث و مشکل علاقه های دانش آموزان است. در این باره که برنامه درسی را باید بر مینا و در راستای علاقه های دانش آموزان صورت بندی و دنبال کرد، زیاد صحبت می شود. اصل بازشناسی رعایت علاقه های دانش آموزان در برنامه ریزی درسی، تاکنون به همین شیوه و رویه ناصواب

هدف زیربنایی آموزش، انتقال کودکان و نوجوانان به زندگی گروهی و اجتماعی، عضویت ارزشمند آنان در گروه و جامعه، و حفظ و تقویت قوت و افزایش خرد آنان از راه فرایند بارورسازی مشارکت، تجربه و زندگی آنان است

علاقه‌ها حد و مرزهایی را برای آموزش و برنامه‌داری تعیین می‌کنند. این حد و مرزها را می‌توان در حکم خط‌های راهنما در انتخاب و صورت‌بندی هدف‌های آموزش و برنامه‌داری تلقی کرد

و دفاع‌ناپذیر تعبیر و تفسیر شده است. از همین رو هم، هر نوع علاقه‌ای که دانش‌آموزان از خود بروز بدهند، در حکم راهنمای آموزش و برنامه‌داری درست و بایسته، و حتی تا حدودی مقدس و محترم تعبیر و تفسیر می‌شود. آنچه مهم و معنادار محسوب می‌شود این است که در برنامه‌ریزی درسی باید علاقه‌ها و نه حالت‌های خودانگیخته دانش‌آموزان را بازشناسی کرد و به رسمیت شناخت.

گروه دیگری هم متذکر می‌شوند، تنها به این دلیل که علاقه‌های دانش‌آموزان همان حالت‌های خودانگیخته آنان هستند، می‌توان آموزش و برنامه‌داری و یاددهی و یادگیری اثربخش را تأمین و تضمین کرد. تمام علاقه‌ها به یک معنا خودانگیخته‌اند؛ چراکه از طبیعت و سرشت افراد سرچشمه می‌گیرند و برمی‌آیند، و به یک معنا شرطی‌اند؛ چراکه به واسطه محیط تحریک و برانگیخته می‌شوند. علاقه‌ها، به واسطه تغییر شرط‌ها و اقتضاهای محیطی، یا تعدیل می‌شوند یا در هیئت مبدل علاقه‌های دیگر بروز و ظهور می‌یابند. اصطلاح خودانگیخته گاه تنها بر آن دسته از علاقه‌هایی که به واسطه شرط‌ها و اقتضاهای محیطی برنامه‌ریزی ناشده بروز و نمود می‌یابند، دلالت دارد. این نوع علاقه‌ها سهم و نقش چندانی در راهبری و جهت‌دهندگی برنامه‌ریزی درسی ندارند.

حال این سؤال پیش می‌آید که: «برنامه‌ریزان درسی از مطالعه علاقه‌های کودکان و نوجوانان

دانش‌آموز چه نوع سمت‌وسویی به‌دست می‌آورند؟ اگر قرار باشد فرایند یادگیری در اساس شکل بگیرد و جریان یابد، توجه دانش‌آموزان باید تأمین و تضمین شود. تأمین و تضمین این توجه هم تنها با توسل جستن مستقیم یا غیرمستقیم به علاقه‌های آنان میسر و امکان‌پذیر است. از این علاقه‌ها باید در بالاترین و کامل‌ترین حد ممکن و محتمل بهره جست. در عین حال نمی‌توان آن‌ها را به‌عنوان خط‌های راهنمای مثبت و مطمئن در انتخاب محتوای برنامه‌داری پذیرفت. این علاقه‌ها، ماده‌های خام آموزش و برنامه‌داری را به‌دست می‌دهند و شرط‌های آموزش و برنامه‌داری را تعیین و تعریف می‌کنند، لیکن هدف‌های آموزش و برنامه‌داری را محقق نمی‌سازند. این علاقه‌ها حد و مرزهایی را برای آموزش و برنامه‌داری تعیین و تجویز می‌کنند. این حد و مرزها را می‌توان در حکم خط‌های راهنما در انتخاب و صورت‌بندی هدف‌های آموزش و برنامه‌داری تلقی کرد. اعتباریابی محتوای برنامه‌داری عامل نفی است و نقش و سهم سلبی دارد.

۲. توانایی‌های دانش‌آموزان

برنامه‌ریزان درسی در تدوین و صورت‌بندی برنامه‌داری، باید بیشترین دقت را در مورد توانایی‌های دانش‌آموزان داشته باشند. آنان باید این توانایی‌ها را در هر مرحله‌ای از انتخاب و سازمان‌دهی محتوای درسی و ماده‌های آموزشی مدنظر قرار دهند. توجه نکردن به این

توانایی‌ها، پیامدی جز ناکامیابی و بیهودگی آموزش و برنامه‌داری در پی نخواهد داشت. دانش‌آموزان باید دانش‌ها، مهارت‌ها و بینش‌هایی را که از نقطه‌نظر اجتماعی مهم و حساس هستند، در شرایط مناسب و درخور یادگیری به‌دست آورند. این دانش‌ها، مهارت‌ها و بینش‌ها باید محصول نهایی مجموعه فعالیت‌های دقیق و تدریجی نسل‌ها باشند. کارکرد مهم و محوری مدرسه نیز سازمان‌دهی نتیجه و ثمره تجربه‌های نژادی است. این سازمان‌دهی باید متناسب با دامنه و گستره توانایی‌ها و ظرفیت‌های دانش‌آموزان صورت پذیرد. برنامه‌های درسی حوزه‌های موضوعی متعدد و متنوع تا آن اندازه که توانایی‌های دانش‌آموزان را رعایت کنند و به‌حساب آورند، به ابزار آموزشی مفید و سودمند مبدل می‌شوند. به نسبتی هم که توان‌ها و ظرفیت‌هایی را فرض کنند که دانش‌آموزان فاقد آن‌ها باشند، ابزار آموزشی ناقص و ناسودمندی خواهند بود.

۳. نیازهای دانش‌آموزان

درباره بازشناسی و رعایت سهم و نقش نیازهای دانش‌آموزان در فرایند برنامه‌ریزی درسی تنها یک بیانیه کوتاه و مختصر باید کافی باشد. به‌طور قطع باید در برنامه‌ریزی درسی نیازهای دانش‌آموزان را رعایت و بازشناسی کرد. هدف آموزش از یک نقطه‌نظر تأمین نیازهای کودکان و نوجوانان دانش‌آموز برای ورود به دنیای اجتماعی

■ برنامه‌ریزی درسی و سازمان دانش

این واقعیت واضح و آشکاری است که مدرسه موجودیت یافته است تا به عنوان نهادی تخصصی، آموزش کودکان و نوجوانان دانش آموز را به پیش برد. برای پیشبرد آموزش کودکان و نوجوانان دانش آموز هم این ایده مطرح شده است که تجربه و دانش بشری را می‌توان در قالب مجموعه‌های متعدد و متنوع سازمان داد. مجموعه‌های مزبور نیز یادگیری دانش آموزان را تسهیل می‌کنند. برنامه درسی مدرسه‌های امروز از موضوع‌های تفکیکی پرشماری ترکیب و تشکیل شده است. این نوع برنامه درسی بر مبنای این

و نمادهای تمدن بشری است، پس برنامه درسی باید فعالیت‌های متعدد، متنوع و گسترده زندگی اجتماعی معاصر را در تمامی وجه‌ها و گونه‌های خود منعکس سازد و تحلیل کند. از همین رو، برنامه‌ریزان درسی باید وارد جامعه شوند و خط‌های راهنما را در تعیین و تعریف هدف‌های خاص برنامه درسی مدرسه و در انتخاب ماده‌های آموزشی به دست آورند. آنان باید به کسوت دانش آموزان و دانشجویان جامعه و نهادهای اجتماعی و ماهیت سرشت کودکان در آیند. هدف‌های اساسی و مبنایی برنامه درسی مدرسه‌ها را تنها با مطالعه زندگی اجتماعی معاصر می‌توان کشف کرد.

پیرامونشان و کمک به آنان در تسلط بر روش‌ها و شیوه‌های زندگی اجتماعی است. اما پرسش مهم و معنادار این است که این نیازها چیستند؟ با کمال تأسف باید گفت که نیازها عنوان عینی ندارند. بزرگ‌ترین نیاز کودکان و نوجوانان دانش آموز شاید ورود سریع و کارآمد به زندگی گروهی و اجتماعی و کاربرد اثربخش میراث اجتماعی باشد. بیشترین انتظاری که از برنامه‌ریزان درسی در حوزه نیازهای دانش آموزان می‌توان داشت، این است که فرصت و امکان بیان و بروز نیازها را به دانش آموزان بدهند. در عین حال، یکی از عمده‌ترین وظیفه‌های برنامه‌ریزان درسی و معلمان این است که محیط مدرسه و کلاس درس را آن‌گونه سامان و نظم دهند که خود دانش آموزان نیاز به انجام کارها و فعالیت‌هایی را احساس کنند و بفهمند که شرایط زندگی انجام آن‌ها را ضروری و مطلوب ساخته است.

■ برنامه‌ریزی درسی و ماهیت جامعه

برنامه درسی مدرسه باید در مقیاس وسیع بر مبنای طبیعت و موجودیت شرایط زندگی جامعه تعیین و تعریف شود؛ جامعه‌ای که کودکان در آن متولد می‌شوند و فرض بر این است که در آن زندگی می‌کنند و بالنده می‌شوند. اگر این فرضیه درست باشد که هدف کلی و تام و تمام کنترل‌کننده آموزش، ورود کودکان و نوجوانان دانش آموز به زندگی گروهی و آموزش و آماده‌سازی آنان برای کاربست کارآمد و نقادانه ابزارها

برنامه درسی
باید نمایانگر
مجموعه‌های
تمایز و مجزای
دانش و تجربه
انسانی باشد

فرایند

برنامه‌ریزی

درسی در

صورتی کارآمد

و اثربخش

است که در هر

مرحله و هر گام،

در پرتو دانش

موجود مربوط

و مرتبط با

عادت‌ها، توان‌ها

و ظرفیت‌های

کودکان و

نوجوانان

دانش آموز شکل

گیرد و به پیش

رود

فرض صورت بسته است که تقسیم و تفکیک موضوع‌های درسی، وظیفه‌های یادگیری دانش‌آموزان را تسهیل می‌کند. پس برنامه درسی باید نمایانگر مجموعه‌های متمایز و مجزای دانش و تجربه انسانی باشد. هر نوع صورت‌بندی هدف‌ها به‌طور طبیعی نوع مشخصی از سازمان‌دهی موضوع‌های درسی را طلب می‌کند و به دنبال دارد. هدف‌های آموزش مدرسه‌ای در سال‌های اخیر بازبینی و صورت‌بندی دوباره شده‌اند. در این بازبینی و صورت‌بندی مجدد، تأکید بر کسب اطلاعات و دانش کاهش یافته است و بر رشد و توسعه عادت‌ها، بینش‌ها، نگرش‌ها و قدرشناسی‌ها بیش از پیش تأکید می‌شود.

■ برنامه‌ریزی درسی و روش علمی

دوران کنونی آموزش و برنامه درسی، دورانی متمایز و متفاوت از دوره‌های پیشین است. دلیل اصلی و عمده این تمایز و تفاوت آن است که حوزه آموزش و برنامه درسی

در این دوره ارزش و اهمیت روش علمی را بازشناخته و درصدد است مشکل‌های این حوزه را با کاربست این روش حل کند. نتیجه‌ها و پیامدهایی که کاربرد روش علمی در حوزه‌های دیگر به دنبال داشته است، معرفی و به‌کارگیری این روش را در برنامه‌ریزی درسی نیز توجیه‌پذیر می‌کند و نوید آینده‌ای به مراتب بهره‌ورتر را در حوزه برنامه درسی می‌دهد. در عین حال، برای اینکه بتوان از مزیت‌های این روش به‌صورت حداکثری بهره جست، باید محدودیت‌هایی را که این روش در این حوزه با آن مواجه است، درست فهم کرد.

محدودیت اساسی و مبنایی هر نوع علم، ماهیت ناتمام و ناکامل آن است. می‌دانیم که هدف علم کشف واقعیت است و هر کشف جدیدی قلمرو نوینی برای آزمایش و کشف‌های جدیدتر می‌گشاید. از همین‌رو، همواره در ورای حد و مرزهای شناخته شده هر علم، ناشناخته‌هایی وجود دارند. در نتیجه ما دانش تام و تمام و دقیق برآمده از

حوزه‌های گوناگون علم را در اختیار نداریم. در عرصه زندگی باید با تمامیت واقعیت مواجه شویم و با آن برخورد و دست‌وپنجه نرم کنیم. در این مواجهه و برخورد مجبوریم راه خود را در زمان‌ها و مکان‌های معین و به کمک دانشی کمتر از دانش و علم دقیق و تام و تمام دنبال کنیم و در عین حال به تمام واقعیت پاسخ دهیم. نظریه‌پردازان برنامه درسی در حال حاضر مجبورند با مشکل‌های ابتدایی تری دست‌وپنجه نرم کنند و به گمانه‌زنی‌های خام‌تر و ناپخته‌تری توسل جویند؛ چراکه مبنای روان‌شناختی و جامعه‌شناختی که برای استفاده در فرایند برنامه‌ریزی درسی در اختیار دارند، وضع و حالت رشد نیافته و نابلنده دارند. این وضعیت را تنها با رشد و بالندگی علم جامعه بشری می‌توان بهبود بخشید و بهسازی کرد. علوم تربیتی و علم‌های مدرسان روان‌شناسی و جامعه‌شناسی در هر وضع و حالت و سطح رشد و بالندگی که باشند، باید به‌طور تام و تمام در فرایند برنامه‌ریزی درسی مورد استفاده قرار گیرند.

جمع‌بندی

به‌طور کلی به‌نظر جورج کونتز، مربیان باید با تشریک مساعی سایر گروه‌ها در جامعه نقش مؤثری در تغییرهای اجتماعی ایفا کنند. وی همچنین اعتقاد داشت که مدارس نمی‌توانند از نظر اخلاقی خنثا باشند. بر این اساس توصیه می‌کند که مربیان مفروضات و ارزش‌های مورد قبول خود را به‌طور واضح و صریح مشخص سازند. وی به این دلیل از مربیان پیشرفت‌گرا انتقاد می‌کرد؛ چرا که آن‌ها معتقد بودند مدارس از نظر ارزشی خنثا عمل می‌کنند. از نظر وی، اگر آموزش و پرورش پیشرفت‌گرا قرار است به‌طور واقعی پیشرفت‌گرا باشد، باید خود را از نفوذ طبقه اجتماعی ممتاز و برتر رها سازد، به‌گونه‌ای جسورانه با مسائل اجتماعی برخورد کند، زندگی را با تمام واقعیت‌های ناخوشایندش ببیند و همه طبقات اجتماعی را تحت پوشش قرار دهد. موضعی که کونتز از آن حمایت می‌کرد، امروزه مورد توجه طرفداران «بازسازی اجتماعی»^۲ است.

منابع

۱. شریف، مصطفی (۱۳۸۹). برنامه درسی؛ گفتمان نظریه، پژوهش و عمل برنامه درسی پیشرفت‌گرا. جهاد دانشگاهی. اصفهان.
2. Counts, G (1932). Dare Progressive Education Be Progressive? New York: John Day Co.
3. Gross, R (1963). The Teachers and the Taught. Dell Publishing Co. INC
4. Pinar, W. Reynolds, W. Slattery, P. & Taubman, P (2004). Understanding Curriculum: An Introduction to the Study of Historical and Contemporary Curriculum Discourses. Peter Lang. Co.us.

پی‌نوشت

1. Counts
2. Reconstructionism

معرفی کتاب

کتاب‌های پیشنهادی مجله رشد تکنولوژی آموزشی
برای مطالعه معلمان ارجمند در تابستان ۱۳۹۳

نواوری‌های
آموزشی

زهرا آرامون

نام کتاب: فوت و فن معلمی

مؤلف: علی سعیدی

چاپ: اول - ۱۳۹۲

ناشر: لوح زرین

تلفن ناشر: ۰۲۱-۶۶۹۶۱۲۵۷

نام کتاب: مدیریت و مقررات آموزشگاهی در ایران

مؤلف: احمد صافی

چاپ: اول - ۱۳۹۲

ناشر: روان

تلفن ناشر: ۰۲۱-۸۸۹۷۳۳۵۸

نام کتاب: مهندسی مؤثر در فرایند یاددهی و یادگیری

مؤلف: صمد صمدیان

چاپ: اول - ۱۳۹۲

ناشر: انتشارات بوی جوی مولیان تبریز

تلفن ناشر: ۰۴۱۱-۴۷۷۲۱۵۹

نام کتاب: معلمان بخوانند

مؤلفان: محمد محمدی - عبدالله پرناس

چاپ: اول - ۱۳۹۲

ناشر: رسول

تلفن ناشر: ۰۹۱۷۵۲۴۸۱۰۸

نام کتاب: معلم یک دقیقه‌ای

مؤلف: اسپنسر جانسون

مترجم: هانیه حق نبی مطلق

چاپ: اول - ۱۳۸۵

ناشر: تمیشه

تلفن ناشر: ۰۲۱-۶۶۹۶۸۸۸۵

دو هدف ارزشیابی معلم

اشاره

ارزشیابی به منظور آگاهی از قوت‌ها و ضعف‌ها، یکی از کارکردهای ضروری هر نظام و به‌طور خاص نظام آموزشی است. در این میان، ارزشیابی معلمان به‌عنوان یکی از عناصر اصلی این نظام، از اهمیت دوچندانی برخوردار است. بر این اساس مدل‌های ارزشیابی مختلفی در نظام‌های آموزشی جهان مورد استفاده قرار می‌گیرند که هر یک بنا به هدف خود از ویژگی‌های خاص و به تبع آن اثربخشی و تأثیرات متفاوتی برخوردارند. در این راستا در مقاله حاضر به بحث درباره دو هدف از ارزشیابی معلمان پرداخته شده است.

کلید واژه‌ها:

ارزشیابی،
معلم،
سنجش،
پرورش،
ارزشیابی
معلم

است. در این خصوص در تحقیقی، در سال ۲۰۱۱، نظرات ۳۰۰۰ نفر از معلمان درباره دو هدف موردنظر از ارزشیابی بر اساس مقیاس ۵ گزینه‌ای اخذ شد. آن‌ها معتقد بودند که اگر سنجش تنها هدف ارزشیابی معلم باشد، گزینه ۱، اگر پرورش معلمان هدف منحصربه‌فرد ارزشیابی باشد، گزینه ۲ و اگر هدف ارزشیابی را مشتمل بر هر دو مورد سنجش و پرورش، به‌طور مساوی بدانند، گزینه ۳، اگر سنجش و پرورش را برابر بدانند، ولی سنجش تعیین‌کننده تلقی شود، گزینه ۴، و اگر سنجش و پرورش را برابر بدانند، ولی پرورش هدفی تعیین‌کننده تلقی شود، گزینه ۵ را انتخاب می‌کردند. در آن زمان معلمان به طرق زیر پاسخ دادند:

هیچ‌کس گزینه یک را انتخاب نکرد، ۲ درصد گزینه دو، ۲۰ درصد گزینه سه، ۷۶ درصد گزینه چهار و ۲ درصد گزینه پنج را انتخاب کردند. بنابراین، نتیجه تحقیق نشان داد که سنجش و پرورش معلم باید اهداف دوگانه ارزشیابی معلم تلقی شوند، ولی هدف پرورش غالب‌تر باشد.

■ نظام‌های ارزشیابی متمرکز بر پرورش

نظام‌های ارزشیابی معلم برای کمک به پرورش معلمان

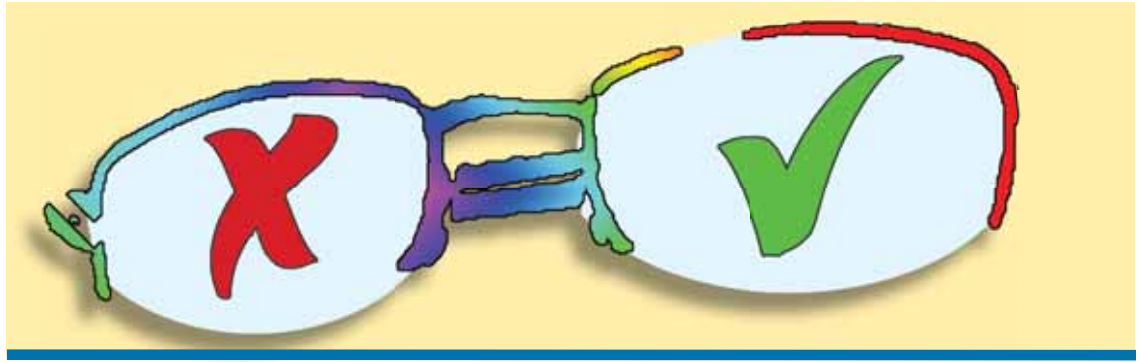
۲. نظام‌های ارزشیابی به پرورش معلمان کمکی نکرده‌اند.

در این راستا، اگرچه تلاش‌ها برای حرکت سریع در جهت طراحی و اجرای نظام‌های کارآمد ارزشیابی معلم قابل ستایش است، ولی باید اذعان داشت که سنجش و پرورش معلمان دارای هدف‌های گوناگون با مفاهیم متفاوت هستند. به‌عبارت بهتر، نظام ارزشیابی که باعث پرورش توان یادگیری معلم می‌شود، متفاوت از آن نظامی است که هدفش سنجش صلاحیت معلم

■ سرآغاز

در سراسر ایالات متحده آمریکا، مدارس مشغول ایجاد و اجرای نظام‌های ارزشیابی معلم هستند. بررسی این اقدام‌ها دو نقطه ضعف فعالیت‌های گذشته را برجسته می‌کند:

۱. نظام‌های ارزشیابی، کیفیت کار (عملکرد) معلم را به دقت مورد سنجش قرار نداده‌اند و در تمایز بین معلمان اثربخش و غیراثربخش شکست خورده‌اند.

از نظر معلمان هدف ارزشیابی معلمان باید سنجش و پرورش با تأکید بر پرورش حرفه‌ای آنان باشد

- طراحی می‌شوند، سه ویژگی عمده دارند:
- ۱. این نظام‌ها جامع و خاص هستند**
جامع به این معنی که همه عناصر مرتبط با پیشرفت دانش‌آموز را شامل می‌شوند. خاص بودن یعنی اینکه بر راهبردها و رفتارهای کلاس درس در سطح خرد متمرکز می‌شوند.
 - ۲. این نظام‌ها شامل یک مقیاس پرورشی هستند**
این نوع نظام‌های ارزشیابی مقیاسی را به‌کار می‌گیرند که معلمان می‌توانند از آن برای هدایت و پیگیری پرورش مهارت‌هایشان استفاده کنند. در این مقیاس، سطوح پرورش چنین مشخص شده‌اند: استفاده نمی‌کند؛ مبتدی است؛ رو به رشد است؛ به‌کار می‌برد؛ نوآوری دارد.
 - در سطح «استفاده نمی‌کند»، معلم از راهبرد کلاسی خاصی آگاهی ندارد یا آگاهی دارد، اما آن را در کلاسش به‌کار نمی‌گیرد.
 - در سطح «مبتدی است»، معلم راهبردی را به اشتباه و غلط به‌کار می‌گیرد.
 - در سطح «رو به رشد است»، معلم چنین اشتباهاتی را ندارد و از راهبردها بدون خطا و با تسلط نسبی استفاده می‌کند.
 - در سطح «به‌کار می‌برد»، معلم کلاس را به‌منظور اینکه راهبرد مورد استفاده اثر مطلوب دارد، مورد مشاهده قرار می‌دهد.
 - در سطح «نوآوری دارد»، معلم فقط کلاس را مشاهده نمی‌کند، بلکه سازگاری‌های لازم را برای تضمین اینکه همه دانش‌آموزان حاضر در کلاس تأثیرات مثبت را تجربه کنند،

۳. این نظام‌ها میزان رشد معلمان را اعلام می‌کنند و به آن پاداش می‌دهد
نظام‌های ارزشیابی طراحی شده میزان رشد معلم را اعلام می‌کنند و به آن پاداش می‌دهد. این مدل، هرساله مؤلفه‌هایی را که معلمان در آن بهبود داشته‌اند، مشخص و نمودار پیشرفت آن‌ها را طی سال ترسیم می‌کنند. در پایان سال بر پایه آن، دو امتیاز (یکی امتیاز وضعیت کلی و دیگری امتیاز رشد) برای معلمان مشخص می‌شود.

نتیجه‌گیری

هر دو هدف سنجش و پرورش، جنبه‌های مهمی از ارزشیابی معلم به‌شمار می‌روند. وقتی سنجش هدف اصلی است، مجموعه کوچکی از عناصر برای تعیین مهارت‌های معلم در کلاس کافی است. ولی چنانچه تأکید بر پرورش معلم باشد، مدل ارزشیابی به جامعیت و تمرکز بر رشد معلم در راهبردهای آموزشی متفاوت نیاز دارد. از طرف دیگر، نظام مبتنی بر پرورش، موجبات بهبود مستمر و رشد حرفه‌ای معلمان را فراهم می‌سازد زیرا به‌جای صرف سنجش معلمان، باعث می‌شود تا آن‌ها سطح کاربرد راهبردها و رفتارهای کلاسی خود را ارتقا دهند. در این صورت، نظام، پرورش و مسیر رشد آنان را در دوره‌های زمانی مختلف ترسیم می‌کند. بدیهی است این تمایز برای طراحی و اجرای اثربخش نظام‌های ارزشیابی معلمان مهم و ضروری است و تأثیرات متفاوتی را بر عملکرد آنان خواهد داشت.

منبع.....
Marzano, Robert J.
(2012). *The Two Purposes of Teacher Evaluation*. Educational leadership . Volume 70.
Pages 14-19

گفت‌و‌گو با معلمان تهران

شش کاری که ترک نمی‌کنم

اشاره

معلمی از جمله مشاغلی است که برخلاف ظاهر آن، تکرار در آن جایی ندارد. خلاقیت و نوآوری ابزار همراه معلم است تا بتواند همواره بدیع‌ترین فعالیت‌ها را سرلوحه کار خود قرار دهد. با این همه، فعالیت‌هایی نیز وجود دارند که نمی‌توان از انجام آن‌ها چشم پوشید؛ کارهایی که به دلیل تأثیرگذاری خاص خود می‌باید به کرات از آن‌ها در کلاس بهره گرفت. هرچند چنین تکراری نیز مشروط بر رعایت برخی اصول است، اما آشنایی با این گونه فعالیت‌ها می‌تواند به تعمیق و تأثیر بیشتر فرایند یاددهی یادگیری بینجامد. این موضوع گفت‌وگویی است که با تعدادی از معلمان مدرسه «شهادی معلم» واقع در منطقه ۵ آموزش و پرورش شهر تهران انجام داده‌ایم.

در مقاله ترجمه شده‌ای که در شماره ششم سال ۱۳۹۱ مجله «رشد تکنولوژی آموزشی» با عنوان «شش روشی که دوباره به کار خواهیم برد» به چاپ رسید، نویسنده به شش راهی که هرگز آن‌ها را در کلاس خود ترک نمی‌کند، اشاره کرده بود. این موضوع ایده برگزاری جلسه گفت‌وگو با تعدادی از معلمان و همکاران مدرسه شهادی معلم شد. پس از مطالعه مقاله و تفکر درباره هر راهکار ارائه شده در آن، تصمیم گرفتیم به نمونه‌های دیگری که همیشه در کلاس خود از آن‌ها استفاده می‌کنیم نیز اشاره کنیم.

در این بین، **ربابه پوران‌نژاد**، نظر مخالف دارد. او با تکیه بر ۲۷ سال سابقه تدریس خود معتقد است که در حال حاضر این تابلو به‌ویژه برای تدریس درس ریاضی در بخش‌هایی مانند محورهای ساعت، حرف اول را می‌زند. او در تشریح بیشتر نظر خود می‌گوید: «من تابلوی وایت‌برد را به‌عنوان وسیله‌ای مؤثر انتخاب می‌کنم و برای آنکه با شرایط اقتصادی هم جور باشد، ساختن تخته با کمک یک برگ کاغذ سفید و طلق را برای هر دانش آموز به کار می‌گیرم.»

سایر حاضران با صحبت‌های سمنانی و رئیسی بیشتر موافق‌اند، و برای آنکه بین موافقان و مخالفان در این زمینه توافقی حاصل شود، تصمیم می‌گیریم تا مطالعه بیشتری در خصوص استفاده از ماژیک و تخته وایت‌برد داشته باشیم تا به ایمنی بیشتر در کلاس نیز کمک کرده باشیم.

نویسنده مقاله به‌عنوان اولین فعالیتی که هرگز آن را در کلاس خود ترک نمی‌کند، به استفاده از تخته وایت‌برد در کلاس اشاره کرده است. برای نقد و بررسی این فعالیت، **رئیس** پیش قدم می‌شود. او که آموزگار پایه سوم ابتدایی است می‌گوید: «استفاده بیش از اندازه از این تابلوها و ماژیک‌های آن، به دلیل اثرات سرطان‌زایی، توصیه نمی‌شود. ضمن آنکه تهیه آن برای همه کلاس‌ها مقدور نیست.»

مژگان سمنانی، آموزگار پایه اول هم بر این نظر تأکید می‌کند و ادامه می‌دهد: «من هم بیشتر در این باره مطالعه کرده‌ام و دست آخر به این نتیجه رسیدم که هرچند وایت‌برد برای دانش‌آموزان دارای جذابیت زیادی است، اما بهتر است کمتر از آن استفاده کنیم و وسایل دیگری مثل تخته مغناطیسی را جایگزین آن کنیم.»

نوآوری‌های
آموزشی

تهیه و اجرا:
مژگان سمنانی
طراحی و تنظیم:
دکتر لیلا سلیم‌پور
عکاس:
ابراهیم سیستان

به توانایی‌ها، شرایط و پیشرفت دانش‌آموزان و مقاصد تربیتی حاصل از واگذاری مسئولیت به آنان، فعالیت‌ها طراحی و اجرا شوند، در این صورت از اغتشاش یادشده هم دور خواهیم شد.»

سمنانی و پوران‌نژاد، نگاه دیگری به اختلافات دانش‌آموزان که وحیدی به آن اشاره کرده بود، دارند. آن‌ها داشتن محیطی رقابتی را که در آن دانش‌آموز تلاش می‌کند خود را در رقابت با خود ببیند و برای پیشرفت تلاش کند تا به درجه‌ای برسد که امکان واگذاری انجام

**انجام کار
گروهی و نیز
ایجاد محیط
رقابتی برای
گروه‌ها به منظور
برخورداری
دانش‌آموزان
از انرژی و
یادگیری‌های
بیکدیگر در گروه،
از جمله شیوه‌های
مناسب در کلاس
درس است**

کار خاصی به او سپرده شود، مناسب و مؤثر می‌دانند. بر این اساس، پوران‌نژاد به داشتن تابلوی تشویق گروهی که موجب هم‌افزایی دانش‌آموزان می‌شود، اشاره می‌کند. او دارای تجربیاتی در خصوص تألیف مقاله و انجام پژوهش است و می‌گوید: «در شماره پنجم، یکی از شیوه‌هایی که مؤلف مقاله از آن یاد کرده است، نمره دادن و تأثیر آن بر عملکرد دانش‌آموزان است. این در حالی است که در مدارس ما، نظام ارزشیابی توصیفی، نقش نمره و ارزش آن را تغییر داده است. به همین دلیل، بهره‌گیری از دیگر شیوه‌های تشویقی مناسب‌تر است. وجود تابلوی تشویقی در کلاس موجب می‌شود دانش‌آموز خودش و توانایی‌هایش را چندان دور از دسترس نداند و بر همراهی با گروه خود تکیه کند.»

اکبری هم با استناد به ۲۲ سال سابقه تدریس خود، بر کار گروهی تأکید زیادی دارد و آن را راهی مناسب برای افزایش توانمندی‌های دانش‌آموزان در انجام وظایف و مسئولیت‌های خود می‌داند.

رئیزی، نقد دیگری بر نوشته مقاله وارد می‌کند و موجب ایجاد چالشی در ذهن حاضران می‌شود. او

فعالیت دوم، از آن شش فعالیت، به واگذاری مسئولیت به دانش‌آموزان اشاره می‌کند. **فهیمة اکبری** در بررسی این فعالیت، چند شرط را لازمه موافقت با آن ذکر می‌کند. او در کلاس چهارم تدریس می‌کند و معتقد است: «من همیشه و به هر شکلی با واگذاری مسئولیت به دانش‌آموزان موافق نیستم. برای مثال، تصور کنید که معلم کار رسیدگی به تکالیف دانش‌آموزان را به گروهی از آنان واگذار می‌کند. این کار موجب می‌شود که دانش‌آموزان نسبت به انجام تکلیف دلسرد و بی‌اعتنا شوند. زیرا همه دانش‌آموزان از دقت و توجه معلم به خود، احساس و برداشت مثبتی دارند.

این موضوع، علاوه بر شرایط نامطلوب دیگری است که غالباً در رابطه و رفتارهای دانش‌آموزان ایجاد می‌شود و گاهی آنان را ترغیب می‌کند از انجام قسمت‌هایی از تکلیف خود طفره ببرند. رسیدگی به تکلیف دانش‌آموز یکی از مراحل تکمیل‌کننده فرایند یاددهی - یادگیری است و باید خود معلم آن را انجام دهد؛ حالا اگر او فرصت کافی برای انجام این وظیفه را ندارد، بهتر است از راهکارهای دیگری مانند تصادفی دیدن تکالیف دانش‌آموزان استفاده کند. اما در شرایطی که نوع مسئولیت، مناسب و واگذاری به دانش‌آموز است، باید شرایط دیگری هم لحاظ شود. از جمله اینکه همیشه تنها یک نفر یا یک گروه خاص مسئولیت انجام آن مسئولیت را بر عهده نداشته باشند. یعنی این واگذاری همیشگی نباشد و افراد و نوع مسئولیت تغییر کند و گاهی خود معلم آن را انجام دهد. به علاوه، مسئولیت برای دانش‌آموزان تشریح شود و وظیفه فرد مسئول به سادگی و وضوح روشن باشد.»

برخلاف مورد قبلی، در این مورد، مخالفتی در اصل فعالیت وجود ندارد و **ناهید وحیدی**، ضمن تأیید نظرات، به ظرافت‌های کار معلمی در این زمینه اشاره می‌کند. او مدیر دبستان شهدای معلم است و تجربه‌های زیادی درباره مسئولیت در مدرسه کسب کرده است. براساس همین تجربیات می‌گوید: «در برخی موارد با وجود آنکه معلم شرایط لازم برای واگذاری مسئولیت به دانش‌آموزان را رعایت می‌کند، اما باز هم این کار موجب برهم‌زدن ارتباط آنان با خودشان و گاه با کلاس و معلم می‌شود. یکی از این دلایل، به علاقه‌مندی دانش‌آموزان به برتری خود بر دیگری مربوط می‌شود. در چنین حالتی، آن‌ها و گاهی حتی والدین آن‌ها، تمایل ندارند دانش‌آموز دیگری مسئولیت داشته باشد، چون سبب برتری وی نسبت به آن‌ها می‌شود. به همین دلیل، اختلافات و مخالفت‌ها هم آغاز می‌شود. اما اگر قوانینی برای واگذاری مسئولیت تعیین شوند و با توجه

پوران‌نژاد، با توجه به تجربه‌اش در همکاری با گروه‌های آموزشی، استفاده از بازی را در این راه مؤثر می‌داند. او معتقد است، شیوه‌های غیرمستقیم در قانون‌گذاری و قانون‌پذیری در کلاس مناسب‌تر هستند. وحیدی هم با او موافق است و البته توجه به رده سنی را برای طراحی فعالیت‌ها مهم می‌داند و توضیح می‌دهد: «ممکن است در پایه‌های پایین‌تر، استفاده از بازی و عروسک‌های دستکشی و ... مناسب و مؤثر باشد، ولی در پایه‌های بالاتر لازم است بحث و گفت‌وگو یا روش‌های غیرکلامی مورد استفاده قرار گیرد تا به نتیجه منتهی شود.»

رئیزی به یاد قانون انگشت اشاره در کلاس خود می‌افتد و می‌گوید: «در کلاس من هم روش‌های غیرکلامی کاربرد زیادی دارند. برای مثال، دانش‌آموزانم از ابتدای کلاس عادت می‌کنند و می‌دانند که استفاده من از انگشت اشاره، به معنای آن است که همه باید حواسشان را جمع کنند و دیگر نیازی به هیچ اشاره و توضیح بیشتر نیست.»

پوران‌نژاد استفاده از تابلو و رنگ را به عنوان یکی از مقررات غیرکلامی در کلاس خود به این شکل معرفی می‌کند: «دانش‌آموزان با تابلوهایی که رنگ قرمز و سبز دارند در ابتدای سال آشنا می‌شوند. آن‌ها می‌دانند که رنگ سبز به معنای این است که می‌توانند صحبت کنند، سؤال‌شان را پرسند و مواردی از این قبیل. اما در هنگامی که تابلوی قرمز جلوی کلاس است، آن‌ها باید تمام توجه‌شان به معلم یا فعالیت باشد که از آن‌ها خواسته شده است انجام دهند.»

سمنانی با تکیه بر تألیفاتی که در حوزه آموزش و پرورش دارد، به اثرگذاری هماهنگی والدین با کلاس درس اشاره می‌کند و آن را رمز موفقیت در کلاس می‌داند. او می‌گوید: «لازم است در ابتدای سال، والدین در جریان قوانین کلی کلاس قرار بگیرند. همچنین، گاهی ممکن است هفته‌ها زمان لازم باشد تا دانش‌آموزان بتوانند خود را با کلاس تطبیق دهند. به همین دلیل، صبوری و آگاهی معلم شرط است تا بتواند در نهایت هدایتگر خوبی برای قانون‌پذیری دانش‌آموزان باشد.»

اکبری با صدای آرامی به تأثیر زیاد پایین صحبت کردن معلم در کلاس اشاره می‌کند. وی معتقد است، این کار موجب می‌شود دانش‌آموزان به راحتی درگیر خواسته معلم شوند و به او توجه کنند. او این رفتار را

می‌گوید: «نویسنده مقاله در خصوص چگونگی انجام فعالیت شماره دو خود، اشاره روشنی ندارد. آنچه که من به عنوان معلم به دنبال آن هستم، نحوه انجام است. برای مثال، چطور می‌توانم به غیر از تصادفی دیدن تکالیف دانش‌آموزان، به تکالیف آنان رسیدگی کنم تا هم این کار توسط خودم انجام شود و هم زمان زیادی را در کلاس نگیرد؟»

وحیدی که کارشناس آموزش زبان انگلیسی است، به دوران تدریس خود برمی‌گردد و می‌گوید: «من برای این کار قسمت خاصی از تکلیف را در نظر می‌گرفتم و در یک زمان، تکلیف همه دانش‌آموزان را می‌دیدم، اما در همه موارد به همان قسمت مورد نظر بیشتر توجه می‌کردم.»

سمنانی با تکیه بر ۲۳ سال تجربه خود در تدریس، به تکالیف‌های گروهی در کلاس اشاره می‌کند و توضیح می‌دهد: «در هر گروه، هر دانش‌آموز یک رنگ را انتخاب می‌کند و سهم خود را با همان رنگ می‌نویسد. در این حالت نظارت بر کار دانش‌آموزان راحت‌تر است، ضمن آنکه خودشان هم می‌توانند کار یکدیگر را کنترل کنند.»

رئیزی برای جمع‌بندی این بخش از صحبت‌ها، در پاسخ به سؤال خود به شیوه‌ای در دیدن تکالیف و نیز مدیریت کلاس درس اشاره می‌کند و می‌گوید: «بنابراین باید گفت هر چند قوانین خاصی برای انجام فعالیت‌های گوناگون وجود دارد، اما اگر معلم تلاش کند کاری را به صورت تکراری و یا پشت سرهم انجام ندهد، موفق‌تر خواهد بود. مانند اینکه فقط گاهی تکالیف را به صورت تصادفی ببیند، گاهی فقط قسمتی از تکالیف را ببیند و گاهی مسئولیتی را به دانش‌آموزان واگذار کند. اما باز این سؤال مطرح می‌شود که در این صورت، چگونه دانش‌آموزان را به انجام تکالیف و پایبندی به قوانین ترغیب کنیم؟»

واگذاری برخی مسئولیت‌ها به دانش‌آموزان در کلاس، به شرط رعایت برخی ملاحظات، مقبول و مؤثر است

شخصیت دانش‌آموزان، اصلی‌ترین راه رسیدن به ایجاد نشاط است، در این حالت ناگزیر معلم عدالت را بین دانش‌آموزان خود رعایت می‌کند و به همه به یک چشم نگاه می‌کند.»

رئیزی با شنیدن موضوع رعایت عدالت بین دانش‌آموزان به یکی از تجربه‌های موفق خود اشاره می‌کند. او می‌گوید: «معمولاً در کلاس‌های درس سستی با توجه به ویژگی نیمکت‌ها، دانش‌آموزان قهقرو محکوم به نشستن در انتهای کلاس هستند. من برای غلبه بر این شرایط، می‌کوشم تا همیشه امکان جابه‌جایی دانش‌آموزان در کلاس وجود داشته باشد و همه بتوانند میز اول را هم تجربه کنند.»

پوران‌نژاد توجه حاضران را به قسمت دیگری از مقاله جلب می‌کند و با اشاره به ششمین شیوه از قول نویسنده، استفاده از ابزار و فناوری نوین مانند ویدیو پروژکشن به جای آورده را در کلاس تأیید می‌کند. او ادامه می‌دهد: «هنگامی که از هوشمندسازی مدرسه سخن می‌گوییم، باید تلاش کنیم تا هم به لحاظ سخت‌افزاری و هم از نظر برنامه‌ها و نرم‌افزاری به‌سوی بهره‌گیری از فناوری نوین قدم برداریم. به‌همین سبب ممکن است استفاده از ابزاری مانند آورده در حال حاضر چندان جایی نداشته باشد.»

در حاشیه

رئیزی که مدتی از زمان جلسه را سکوت کرده بود، به آدمکی که در طول این زمان کشیده است اشاره می‌کند و می‌گوید: «این معلمی است که می‌خواهد به هدف برسد. همان هدفی که تمام این گفت‌وگوها به دلیل آن روی می‌دهد. اگر سر او را آرامش خاطر در نظر بگیریم، به این معنا که مهم‌ترین تسهیل‌کننده برای تحقق هدف است، و دستان او را به نیاز او به حمایت والدین و حمایت مدیر تشبیه کنیم، در این صورت عامل دیگر برای تحقق هدف برای او داشتن خلاقیت است که من به یک پای او نسبت دادم. حالا چه عامل دیگری پای دوم او برای رسیدن به هدف یادگیری دانش‌آموزان و لذت بردن از این یادگیری است؟»

این پرسش، به‌عنوان سؤال پایانی، فکر حاضران در جلسه را به خود مشغول می‌کند و هر یک پیشنهادی برای آن می‌دهند: وحیدی عامل بعدی را پایداری و نشاط می‌داند. اکبری و پوران‌نژاد ابزار و وسایل آموزشی را عامل لازم دیگر برای تحقق اهداف معلم می‌دانند. سمنانی نیز سلامتی را عامل مهم و مؤثری معرفی می‌کند. اما همچنان این سؤال در ذهن باقی می‌ماند که اگر قرار باشد تنها یک عامل دیگر به‌عنوان عامل اصلی و مهم برای موفقیت معلم در حرفه خود قلمداد شود، این کدام عامل خواهد بود؟

در مقابل معلمانی قرار می‌دهد که می‌کوشند تا با صدای بلند توجه دانش‌آموزان را به خود جلب کنند.

در مورد دیگری، نویسنده مقاله به ضرورت و اهمیت ایجاد شادی در کلاس اشاره می‌کند و آن را از فعالیت‌هایی می‌داند که هرگز ترک نخواهد کرد. سمنانی با تأکید بر این موضوع، به توضیح یکی از شیوه‌های خود که هیجان زیادی را در کلاس ایجاد می‌کند، می‌پردازد: «در این روش، یک توپ به کلاس می‌برم. با هر بار پرتاب آن به یک سوی کلاس، دانش‌آموزان تلاش می‌کنند آن را بگیرند. هر کسی توپ را بگیرد، مسئول پاسخ دادن به سؤال من است. بچه‌ها برای این فعالیت هیجان و شادی زیادی از خود نشان می‌دهند.»

در همین رابطه پوران‌نژاد به «تلفیق» و اثرات مثبت آن برای داشتن کلاسی جذاب و بانشاط اشاره می‌کند. وی توضیح می‌دهد: «وقتی برای مثال ریاضی را با نقاشی تلفیق می‌کنیم، می‌بینیم که تا چه اندازه دانش‌آموزان به انجام فعالیت علاقه نشان می‌دهند. علاوه بر این، یادگیری عمیق‌تری نیز حاصل می‌شود. این ویژگی درباره بسیاری از محتوای آموزشی صحت دارد.»

رئیزی موضوع را به حیطه عاطفی می‌برد و ایجاد احساس مثبت در کلاس را به شیوه‌های متنوعی میسر می‌داند. از آن جمله خود را ملزم می‌داند که هر روز بالای سر تک‌تک دانش‌آموزان برود و از نزدیک حال آن‌ها را جویا شود. او معتقد است، این کار تأثیر زیادی بر ایجاد و گسترش احساس مثبت دارد. اکبری هم به تجربه خوب دیگری اشاره می‌کند: «من عادت دارم که هر روز به دانش‌آموزانم بگویم چقدر از اینکه با آن‌ها هستم خوشحالم و چقدر از وجود آن‌ها لذت می‌برم. همین تکرار هم موجب شده است که اگر روزی به هر علتی گفتن این جملات به تأخیر بیفتد، حتماً خودشان پرسند که آیا آن روز هم از بودن در کنارشان راضی و خوشحال هستم؟ به‌نظرم این نوع ابراز احساسات مثبت و اثربخش است.»

وحیدی به‌عنوان مدیر، در برخورد با خلاقیت‌های متعدد و متنوع همکارانش، ذکر چند جمله را لازم می‌داند و می‌گوید: «ممکن است گاهی برخی مدیران، به‌علت ناآگاهی از شیوه کار همکار خود، با برخی فعالیت‌ها مخالفت کنند که این جای تأسف دارد. اما باید در نظر داشت که ایجاد محیط شاد در کلاس، مستلزم آن است که به آرامش دیگر دانش‌آموزان و کلاس‌های درس لطمه‌ای وارد نکند. علاوه بر این، قابل‌کتان نیست که ایجاد صمیمیت همراه با احترام به

از شما که این گزارش را مطالعه کردید و به پرسش نهایی نیز پاسخ می‌دهید و از تمام همکاران حاضر در میزگرد سپاس‌گزاری می‌کنیم و برای همه معلمان آرزوی توفیق و سعادت داریم.

حرکت گلوله بر سطح مایعات

مخاطبان: دانش‌آموزان دوره متوسطه و مراکز

تربیت معلم

موضوع: فیزیک

عنوان فعالیت: بررسی

حرکت گلوله بر سطح مایعات

مدور

مشخصات وسیله: هرگاه دو سر

سیم موتور الکتریکی را به جریان

برق باتری وصل کنید، هم‌زمان

با چرخش آرمیچر موتور، بشر

محتوی آب یا پارافین یا موم

مذاب شروع به حرکت می‌کند

و مایع آب، شکل سهمی به‌خود

می‌گیرد. اگر پس از سرد شدن این

مایع گلوله نسبتاً سبکی را روی آن قرار دهیم،

گلوله در تمام نقاط سطح موم یا پارافین متعادل خواهد

ماند و نخواهد لغزید و سطح مانند سطحی افقی برای

گلوله خواهد بود.

روش ساخت

۱. موتور الکتریکی را با چسب روی سنگ مرمر

می‌چسبانیم.

۲. در مرکز در قوطی پلاستیکی سوراخی به اندازه قطر

محور آرمیچر موتور الکتریکی ایجاد می‌کنیم.

۳. در قوطی را در جایگاه محور آرمیچر محکم

می‌سازیم.

۴. بشر را روی این در قوطی پلاستیکی می‌چسبانیم؛

طوری‌که با حرکت موتور بشر نیز بچرخد.

۵. آب، پارافین یا موم مذاب را داخل بشر می‌ریزیم

و موتور را به حرکت درمی‌آوریم تا شکل سهمی

ایجاد شود. البته موم یا پارافین مذاب را می‌گذاریم

تا سرد شود و شکل سهمی خود را حفظ کند.

وسایل مورد نیاز

۱. یک عدد موتور الکتریکی مثلاً ۹ ولتی؛ یک قطعه

سنگ مرمر ۱۸×۱۰ cm؛ مقداری آب یا پارافین یا موم

مذاب؛ گلوله لاک (بسیار سبک)، ترجیحاً از جنس

یونولیت؛ یک عدد بشر کوچک؛ یک عدد در قوطی

پلاستیکی؛ چسب بسیار قوی؛ باتری ۱/۵ ولتی.

اکنون با تفکر و دقت فراوان به این سؤالات پاسخ

دهید:

- چرا شکل نیم‌رخ مایعات هنگام حرکت دورانی

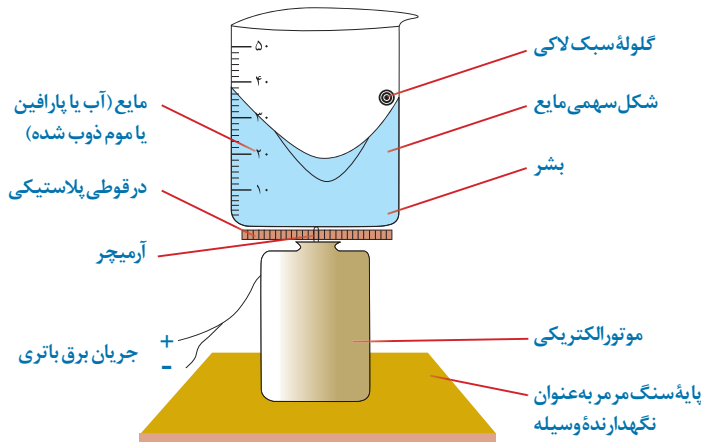
به شکل سهمی درمی‌آید؟

- چرا گلوله سبک لاک همواره بر یک سطح افقی

متعادل خواهد ماند؟

- چرا گلوله لاک روی سطح شیبدار مایع (در حال

چرخش)، به سمت پایین نمی‌لغزد؟

هر سفر یک تجربه

شخصیت‌های داستان کمک گرفتیم. دانش‌آموزان را به سه گروه (مادها، پارس‌ها و پارت‌ها) تقسیم کردم و برایشان سه محل در کلاس در نظر گرفتیم. در حین بیان داستان، نام هر گروه را که می‌گفتم، آن گروه به محل موردنظر می‌رفتند. از هر گروه یک نفر را به عنوان فرمانده مشخص کردم و وسایل بازی مانند شل، کلاه کاغذی، شمشیر و سپر را در اختیارشان قرار دادم تا بتوانند نقش فرمانده سپاه را بازی کنند. از روی تصاویر و فیلم‌های کوتاهی که از هگمتانه و گنج‌نامه گرفته بودم، داستان ورود آریایی‌ها و زندگی مادها را برایشان گفتم و بچه‌ها نقش آن‌ها را بازی کردند.

در پایان، دانش‌آموزان درس مرتبط با همدان را در گروه‌ها خواندند و آنچه را آموخته بودند برای گروه‌های دیگر بیان کردند و از این کلاس شاد و مفرح لذت بردند.

به عنوان تکلیف نیز از آن‌ها خواستم دربارهٔ ویرانه‌ها و خانه‌های قدیمی به جا مانده از سایر شهرها و روستاها، با کمک بزرگ‌ترهایشان، عکس و گزارش تهیه کنند و دربارهٔ گذشته آن‌ها مطالبی در کلاس ارائه دهند.

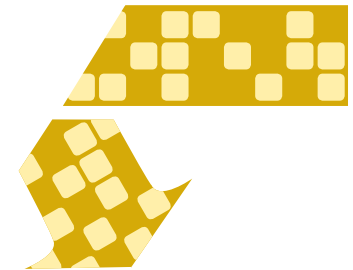
همواره در پی سفر به استان‌های گوناگون، تجربه سفرهایم را در تدریس دروس به کار می‌برم. تا به حال دو نمونه از تجربه‌های سفرم با عنوان‌های (خلیج فارس در قاب ایران و ایران‌گردی در کلاس)، در شماره‌های قبلی این مجله به چاپ رسیده است. این بار در ادامهٔ همان تجربه‌ها، تجربهٔ سفر به استان زیبای همدان را با فعالیت‌های درسی دانش‌آموزانم در آمیختم.

برای ایجاد انگیزه، ظرفی سفالی از صنایع دستی همدان را پر از شکلات کردم و به کلاس بردم. پس از پذیرایی، از بچه‌ها خواستم حدس بزنند ظرف شکلات از صنایع دستی کدام استان است؟ سپس نمونه‌های دیگری از صنایع، مانند ماکت دست‌ساز، کتیبه‌ها و مجسمه‌های سنگی و جام طلایی را نیز به آن‌ها نشان دادم و راهنمایی‌شان کردم تا به پاسخ موردنظر برسند.

سپس پیشینهٔ همدان و نام قبلی آن را گفتم. تصاویر دیدنی‌های همدان مانند غار علی‌صدر، آرامگاه باباطاهر، بوعلی‌سینا و کتیبه‌های گنج‌نامه را به آن‌ها نشان دادم. دانش‌آموزان را مشتاق شنیدن داستانی تاریخی از همدان قدیم (هگمتانه) کردم. البته از خود آن‌ها در اجرای نقش

بازی‌های آموزشی

و تأثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان

علی باوی
کارشناس ارشد
تکنولوژی آموزشی

اشاره

تحمیلی نیست و باید معیارهایی داشته باشد؛ نخست آنکه متناسب با ویژگی‌ها، نیازها و توانایی‌های کودکان باشد؛ دوم، به تقویت و دقت و تمرکز و عکس‌العمل به موقع و پرورش خلاقیت توجه داشته باشد؛ سوم، فعالیت‌ها و رفتارهای موجود در بازی، تعبیر منطقی (معنی و مفهوم) داشته باشد؛ چهارم، بین بخش‌های مختلف بازی رابطه منطقی وجود داشته باشد؛ پنجم، به گونه‌ای طراحی شود که بر اعلام برنده و بازنده تأکید زیادی نشود (افروز، ۱۳۸۹).

اینکه از چه زمانی نظر متفکران به اهمیت بازی در رشد کودک جلب شده است، تاریخ مشخصی ندارد، ولی شاید فلاسفه یونان از جمله افلاطون، از اولین کسانی باشند که به ضرورت و نقش بازی در رشد کودک توجه کرده‌اند. در بین مربیان، شاید برجسته‌ترین کسی که به مطالعات منظم در زمینه بازی و اهمیت آن در تربیت کودک پرداخته است، فروبل باشد. از اواخر قرن ۱۹ به بعد، تحقیقات بسیار وسیعی در این زمینه انجام شده و روان‌شناسان نظرات متعددی در این باره داده‌اند (مهرجو، ۱۳۹۰).

ایجاد موقعیت‌های یادگیری تعاملی، روش‌های مطلوب آموزش و پرورش به‌شمار می‌آید. پژوهشگران و دانشمندان در حوزه آموزش و پرورش، ارزش‌های والای «تعاملی بودن محیط‌های آموزشی» را پیوسته مطرح و بر آن تأکید کرده‌اند. این محیط‌ها شامل موقعیت‌هایی هستند که در آن‌ها دانش‌آموزان به‌جای اینکه گیرندگان غیرفعال اطلاعات از منابع آموزشی باشند، خود به‌طور مستقیم در فرایند یادگیری شرکت فعالانه دارند. یکی از موقعیت‌های تعاملی بین شاگرد و معلم، «بازی‌های آموزشی» است که در بطن خود، دارای هدف آموزشی است؛ یعنی انتقال نکته‌ای خاص، برجسته کردن قابلیت‌های ویژه یا تمیق مهارت‌ها. در مقاله حاضر، ضمن ارائه تعریف بازی آموزشی، تأثیر این بازی‌ها در یادگیری دانش‌آموزان بررسی شده است.

سراغاز

بازی آموزش است و کودک از طریق بازی‌ها مهارت‌های گوناگونی کسب می‌کند. بازی بهترین وسیله‌ای است که از طریق آن می‌توان بسیاری از مفاهیم را آموزش داد (مقدم و ترکمان، ۱۳۸۱). بازی‌های آموزشی^۱ از جمله راهکارهایی هستند که استفاده از آن‌ها برای فعال کردن متعلمان و ایجاد خلاقیت در آن‌ها، یکی از مباحث اصلی و تخصصی حوزه آموزشی را تشکیل می‌دهد. بازی آموزشی یکی از موقعیت‌های یاددهی - یادگیری به‌شمار می‌رود و فعالیتی است سازمان یافته و همراه با قوانین مشخص که در آن دو یا چند دانش‌آموز برای رسیدن به اهداف آموزشی از قبل تعیین شده، در ارتباط با هم قرار می‌گیرند. بازی

یکی از فعالیت‌های لذت‌بخش و سازنده برای همه، خصوصاً برای کودکان و نوجوانان، بازی است. کودکان از طریق بازی‌ها که با هیجان همراه است، زندگی در دنیای آینده را تمرین می‌کنند. ویژگی‌های هر بازی و فایده‌های آن در رشد همه‌جانبه قوای ذهنی، جسمی، شخصیتی و اجتماعی کودک باعث شده است توجه تعداد زیادی از دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت به چگونگی نقش آن در امر آموزش کودکان معطوف شود. بازی برای درمانگران وسیله مناسبی است تا به دنیای کودکان راه یابند و آن را بهتر بشناسند و به مشکلات آنان پی ببرند.

کلید واژه‌ها:

موقعیت‌های
یادگیری
تعاملی،
بازی‌های
آموزشی

■ بازی‌های آموزشی

بازی‌های آموزشی می‌توانند به عنوان رسانه‌ای مفید و کارآمد در سطوح رسمی و غیررسمی مورد استفاده معلمان قرار گیرند. هدف غایی این بازی‌ها فقط تفنن یا پر کردن اوقات فراغت نیست، بلکه چنین بازی‌هایی، در ضمن ایجاد لحظاتی لذت‌بخش و فرح‌انگیز برای مخاطبان، با فراهم ساختن تجربه‌هایی نزدیک به تجربه‌های دست اول، یادگیری سریع‌تر و پایدارتر را سبب می‌شوند (امیر تیموری، ۱۳۸۷). حضور فعالانه متعلمان در فرایند یادگیری، مستلزم فراهم‌سازی شرایط و زمینه مناسب در محیط آموزشی است.

به عقیده متخصصان حوزه‌های آموزش و پداگوژی، استفاده از بازی‌های آموزشی در فرایند تدریس، از جمله راهکارهایی است که زمینه لازم را برای افزایش فعالیت‌های یادگیری متعلمان فراهم می‌سازد. از دیدگاه این متخصصان، بازی‌های آموزشی برخلاف تصور رایج، به کودکان و دنیای آن‌ها منحصر نمی‌شود، بلکه با تغییر در عناصر یا نحوه بازی، قابلیت استفاده برای آموزش در تمامی شرایط سنی را دارند. ضمن آنکه استفاده از بازی به متعلمان و فرایند یادگیری منحصر نیست، بلکه در فرایند یاددهی نیز امکان و به‌کار بستن آن‌ها احساس می‌شود (حقانی، ۱۳۸۵).

بازی‌های آموزشی خوب بیشتر بر تفکر و برنامه‌ریزی تأکید می‌کنند تا حفظ کردن مطالب. دانش‌آموزانی که در یادگیری مفاهیم موجود در نوشته‌ها و متون چاپی با مشکل روبه‌رو هستند بازی‌ها را درک می‌کنند و غالباً اعتماد به نفس خود را از راه

نقش‌آفرینی توسعه می‌دهند.

امروزه اهمیت و ارزش بازی در دوران کودکی به وسیله پژوهش‌های گسترده مورد توجه قرار گرفته است. بازی روی رشد جسمی، عاطفی، ذهنی، آموزشی، اخلاقی، شخصیتی و اجتماعی تأثیر می‌گذارد و ارزش تشخیصی و درمانی نیز دارد (مقدم، ۱۳۸۶).

زارع و همکاران (۱۳۸۸) از تحقیقی به این نتیجه دست یافتند که بازی آموزشی نمرات املای دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد. کلین و فری تاگ^۲ (۱۹۹۱) از پژوهشی با عنوان تأثیر استفاده از بازی‌های آموزشی بر انگیزش دانش‌آموزان ۹ تا ۱۱ ساله به این نتیجه رسیدند که بازی‌های آموزشی بر چهار مؤلفه انگیزشی توجه، ارتباط، اعتماد و رضایت تأثیر دارند. گرین و بولیر^۳ (۲۰۰۳) انجام بازی را عاملی برای بهبود بخشی، توجه و فعالیت‌های بصری ذکر می‌کنند.

بازی آموزشی خوب، تفکر و برنامه‌ریزی را در دانش‌آموزان تشویق می‌کند (ذوفن و لطفی‌پور، ۱۳۸۰). براساس نظریات پیاز^۴ و ویگوتسکی^۵، بازی اصلی‌ترین

عامل رشد شناختی کودک و یکی از روش‌های فکری قابل دسترس برای خردسالان است. کودکان در قالب بازی با درک واقعیت‌ها و کنترل مهارت‌های شخصی به تعادل دست می‌یابند (انگجی و عسکری، ۱۳۸۵).

■ تأثیر بازی‌های آموزشی بر مغز

پژوهش‌ها درباره مغز، به چگونگی تأثیر یادگیری بر مغز و مهم‌تر اینکه کدام نوع یادگیری مغز را تغییر می‌دهد، پرداخته‌اند. تجربه‌های جدید بر رشد دارینه‌ها (دندریت‌ها) تأثیر می‌گذارند. ریشه دارینه‌ها در پاسخ به تمایلات که یادگیرنده با آن مواجه می‌شود، رشد و شکل آن را تغییر می‌دهد. تعامل با محیط ممکن است موجب جوانه زدن شاخه‌های دندریتی جدید در سراسر مغز شود. رشد مغزی پس از تولد به شاخه شاخه شدن و جوانه زدن دارینه‌ها اسناد داده می‌شود که در پاسخ به تجربه اتفاق می‌افتد (برنیگر و ریچاردز^۶، ۲۰۰۲). بازی‌های آموزشی می‌توانند شیوه‌ای فعال و برانگیزاننده برای دانش‌آموزان باشند تا به مرور آنچه یاد گرفته‌اند، پردازند. بازی‌های آموزشی می‌توانند عامل اساسی برای افزایش اندازه پی

**هدف بازی‌ها
تنها تفنن یا
پر کردن اوقات
فراغت کودکان
نیست، بلکه
فراهم ساختن
تجارب دست
اول و تعمیق
آموخته‌هاست**

نتایج بازی و آنچه در دنیای واقعی وجود دارد، مقایسه‌ای صورت دهند. ۶. از تکراری شدن بازی جلوگیری کنید. اگر بازی خاصی را یکبار برای دانش‌آموزان مطرح کرده‌اید، بار دیگر آن را ارائه نکنید.

۷. اهمیت پیچیدگی بازی را در نظر بگیرید. بازی باید چنان مهیج و جالب باشد که به تفکر و جست‌وجو نیاز داشته باشد و بتوان به راحتی به جواب آن دست یافت. بنابراین، بازی نباید ساده، بی‌تحرك و بی‌هدف باشد. پیچیدگی و جذابیت آن باید در حدی باشد که توجه همه را جلب کند.

نتیجه‌گیری

بازی عمده‌ترین شکل فعالیت کودک و مناسب‌ترین آن برای بروز و رشد استعداد و خلاقیت او به‌شمار می‌رود. بازی نقش بزرگی در زندگی و رشد کودک دارد. ضمن بازی بسیاری از خصوصیات مثبت در او پرورش می‌یابد. آغاز رشد آفرینندگی و خلاقیت در کودکان، در سنین آمادگی و پیش از دبستان است. در این سن، فعالیت کودک نسبت به دوران خردسالی تغییر می‌یابد و روابط جدیدی میان تفکر و عمل وی پدید می‌آید و احساس نشاط و سرزندگی بعد از بازی می‌تواند راهگشای حل بسیاری از مشکلات باشد. بازی با گشودن مسیری نو در یادگیری می‌تواند نقش بارزی در بهبود زندگی ایفا کند و در کمک به معلمان برای مدیریت بهتر کلاس، راندمان آموزشی را نیز افزایش دهد. بازی در رشد آفرینندگی نقش فعالی دارد و موجب حرکت و به‌کارگیری ذهن در کسب تجربه و حل مسئله می‌شود. برانگیختن ذوق و علاقه شاگرد به وسیله بازی، تفکر

خوب می‌تواند ضمن ایجاد تفریح و هیجان برای فراگیرندگان، چگونگی ارزیابی مخاطرات، برخورد اتفاق‌ها و مسائل جدید، تفکر منطقی و انجام تصمیم‌گیری‌ها را آموزش دهد. (امیر تیموری، ۱۳۸۷).

برای افزایش تأثیرات بازی‌های آموزشی در کلاس توصیه می‌شود به این نکات توجه کنید:

۱. دانش‌آموزان را در برنامه‌ریزی‌های اولیه و تدارک چنین فعالیت‌هایی شرکت دهید؛ بدین صورت که دانش‌آموزان خودشان نقش خود را در بازی برگزینند و هرچه بیشتر در این‌باره تبادل نظر کنند.

۲. منابعی را که به‌عنوان مواد اصلی مورد نیاز هستند، تدارک ببینند. به عبارت دیگر، دانش‌آموزان باید به اطلاعات و واقعیت‌هایی که براساس آن‌ها تصمیم‌گیری می‌کنند دسترسی داشته باشند.

۳. وقت به اندازه کافی داشته باشید. برای اجرای بسیاری از بازی‌ها زمانی چند برابر ساعت کلاسی لازم است.

۴. در صورت تمام نشدن بازی، محلی را برای نگهداری وسایل در نظر بگیرید.

۵. پس از اتمام بازی، وقت کافی در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید تا واکنش‌های خود را نسبت به بازی ابراز کنند و بین تصمیمات فردی و

یاخته (نورون) و ارتباطات سیناپسی در مغز باشند. این رشد به‌ویژه تحت تأثیر تحریک جنبشی، تفکر انتقادی و حل مسئله قرار دارد.

مزایای بازی آموزشی

۱. پاداش ذاتی دارد؛ چون شاگردان بازی را دوست دارند و از روی میل و رغبت در آن شرکت می‌کنند. ۲. موقعیت‌های پیچیده زندگی را که عناصر آن از زندگی واقعی گرفته شده‌اند، به شیوه‌ای ساده و قابل فهم نمایش می‌دهد.

۳. انگیزه یادگیری ایجاد و توجه و علاقه فراگیرندگان را جلب می‌کند.

۴. از یکنواختی و کسالت‌باری محیط‌های یاددهی - یادگیری می‌کاهد و جوی شاد و زنده را شکل می‌دهد. در برخی از بازی‌ها فراگیرندگان بدون اینکه خود احساس کنند به تمرین و تکرار مفاهیم یا مهارت‌های دشوار می‌پردازند.

۵. مریبان با ایجاد ارتباط‌های اجتماعی از طریق بازی، علاوه بر آموزش مفاهیم شناختی، به بعضی از اهداف آموزشی، یادگیری عاطفی و نگرشی نیز دست می‌یابند. به علاوه، آموزگاران با شرکت دادن دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی و تدارک وسایل لازم برای بازی می‌توانند به اهداف بیشتری نایل شوند. بازی آموزشی

**بازی‌های
آموزشی یکی از
شیوه‌های فعال
و برانگیزاننده
برای
دانش‌آموزان
است تا به مرور
به یادگیری
بپردازند**

فعالیت‌های خارج از کلاس (مدرسه)

در بسیاری از کتاب‌های درسی، فعالیت‌هایی آمده‌اند که در کلاس قابل انجام نیستند و بهتر است معلم آن‌ها را به عنوان فعالیت‌های خارج از کلاس، به عهده دانش‌آموزان بگذارد. دانش‌آموزان فعالیت‌های خارج از مدرسه یا آموزشگاه را می‌توانند به یکی از صورت‌های زیر انجام دهند:

۱. مشاهده یک پدیده یا بازدیدهای علمی (از موزه، پارک، کارگاه‌ها و...) و تهیه گزارش از آن‌ها و ارائه به کلاس.
۲. ساخت یک وسیله، ابزار و غیره در حد توان.
۳. انجام یک فعالیت (آزمایش) با هدف معینی که ممکن است معلم یا دانش‌آموز طراحی کرده باشد.
۴. جمع‌آوری اطلاعات از طریق مطالعه کتاب، مصاحبه با افراد و... و تهیه گزارش و ارائه به کلاس.
۵. انجام بعضی از فعالیت‌هایی که در کتاب آمده است و به دلایلی (مثل احتیاج به زمان طولانی و...) انجام آن در کلاس امکان‌پذیر نیست؛ مثل ساخت یک مجموعه.
۶. مطالعه یک کتاب غیردرسی مرتبط با درس با هدف جمع‌آوری اطلاعات و ارائه آن‌ها به کلاس.

معلم باید ترتیبی اتخاذ کند که دانش‌آموزان در یک دوره آموزشی (در یک ماه یا هر نوبت) بتوانند گزارش حداقل یک فعالیت خارج از کلاس خود را ارائه کنند.

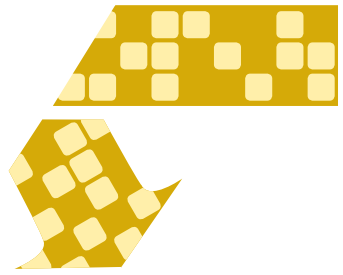
همگرا را در ذهن می‌شود. معلم در انتخاب بازی باید دقت لازم را داشته باشد تا آن را با توجه به سطح آگاهی و مهارت شاگرد و منطبق با موضوع درس انتخاب کند، زیرا شاگرد زمانی اعتماد به نفس لازم را داراست که مهارت کافی را به دست آورده باشد. آگاهی از انواع بازی‌ها و ایجاد موقعیت‌های مناسب برای یادگیری از طریق بازی، در تعلیم و تربیت کودکان مفید است. لذا لازم است مربیان تربیتی با فراهم کردن امکانات و ابزارهای مناسب آموزشی - پرورشی، برای غنی‌سازی ابعاد فکری و شکوفایی استعدادهای شاگردان گام بردارند. اخذ نتایج تربیتی مطلوب از بازی، به میزان زیادی به کاردانی مربی و آموزگار، آشنایی او با خصوصیات سنی و ویژگی‌های خردسالان، رهبری صحیح و مطابق با اسلوب بازی‌های گوناگون وابسته است.

پی‌نوشت.....

1. Educational Games
2. Klein & Freitag
3. Green & Bevelier
4. Vygotsky
5. Berniger & Richards

منابع.....

۱. انگجی، لیلی. عسکری، عزیزه (۱۳۸۵). بازی و تأثیر آن بر رشد کودک. انتشارات طراحان ایماژ، تهران.
۲. مهرجو، پروانه (۱۳۹۰). نگاهی به تفاوت‌های بازی کودکان عادی و استثنایی تعلیم و تربیت استثنایی. خرداد شماره ۱۰۸، ص ۴۸
3. Berniger. V.W & Richards, TI. (2002). Brain literacy for educators and psychologists, SanDiago: Academic press.
4. Green, C. Bevelier, D. (2003). "cognitive psychology". Nature Neuroscience, 134(3).
5. Klein, J.D; Freitag, E. (1991). Effects of using an instructional game on motivation and performance. Journal of Education research (vol. 84 no. 5).

مهدی خدادادی
آموزگار - آموزش و پرورش بوشهر
کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی

آموزش
الکترونیکی،
سواد اطلاعاتی،
یادگیری
مادام‌العمر،
یادگیرندگان
الکترونیکی.

کلید واژه‌ها:

تدوین محتوای آموزش الکترونیکی بر اساس مدل‌های سواد اطلاعاتی

اشاره

در شماره قبل توضیح دادیم که برای آموزش سواد اطلاعاتی افراد، لازم است استانداردها و شاخص‌هایی را در قالب برنامه درسی ارائه و به صورت نظام مند، بهینه کاوی و اجرا کنیم. در این رابطه مطالبی درباره اجزای محتوای آموزش الکترونیکی، الگوی پیشنهادی در تدوین محتوای آموزش الکترونیکی در نظام آموزشی و مدل‌های سواد اطلاعاتی در جهان را شرح دادیم. اینک در این مقاله به شرح مدل‌های هفت‌گانه سواد اطلاعاتی می‌پردازیم.

یکدیگر ارتباط بگیرند و تجربه‌های اجتماعی مفید داشته باشند.

مدل‌های هفت‌گانه سواد اطلاعاتی

«مدل عقلانی سواد اطلاعاتی» طرح یا نقشه‌ای است مرکب از روش‌های گوناگون برای تجربه مناسب فعالیت‌های مربوط به سواد اطلاعاتی. همچنین، این مدل که منعکس‌کننده تجربه‌های نظام‌های آموزشی گوناگون است، مراحل به این شرح دارد:

مرحله اول تجربه فناوری اطلاعات (IT)

از فناوری اطلاعات در جهت آگاهی و استفاده از علوم مختلف استفاده می‌شود. این فناوری به یادگیرندگان کمک می‌کند تا با

مرحله دوم بررسی منابع اطلاعات

این مرحله شامل «کتاب‌شناسی»، فهرست‌بندی و سازمان‌دهی اطلاعات شنیداری، نوشتاری، تصویری و چندرسانه‌ای و در نهایت، ارزش‌گذاری بر اطلاعات با استفاده از فناوری اطلاعات است.

مرحله سوم تجربه فرایند اطلاعات

در این مرحله فرایند اطلاعات شامل حل مسئله و تصمیم‌گیری در مورد اطلاعات و مستلزم کشف نیازهای شخصی با استفاده از هنر خلاقیت و نوآوری است. در

نهایت هم به استفاده از اطلاعات منجر می‌شود.

مرحله چهارم کنترل اطلاعات

در این مرحله یادگیرنده به تشخیص اطلاعات مرتبط و مورد نیاز و نیز مدیریت اطلاعات می‌پردازد و سپس با استفاده از رایانه، علاوه بر ایجاد ارتباط بین اطلاعات، تحقیق، پروژه و استفاده‌کنندگان، ارتباطی درونی بین اطلاعات و قسمتی از پروژه ایجاد می‌کند.

مرحله پنجم تفکر انتقادی

در این مرحله نکات زیر مورد توجه قرار می‌گیرند:

- تأکید بر یادگیری؛
- تدوین چشم‌اندازی شخصی با استفاده از دانش به دست آمده؛
- تجزیه و تحلیل انتقادی و ارزیابی مطالب.

مرحله ششم بسط دانش

بسط دانش مستلزم کسب تجربه‌های جدید به همراه تدوین رویکردها، وظایف و راه‌حل‌های نوین است که این خود به میزان دانش و اطلاعات شخصی و خلاقیت و نوآوری‌های شخصی یادگیرنده بستگی دارد.

مرحله هفتم فرزاندگی

در نهایت، آخرین مرحله، به فرزاندگی و شکل‌گیری بینش و معرفت در یادگیرندگان می‌انجامد. در این مرحله کیفیت ویژگی‌های شخصی فرد ارتقا می‌یابد، چنانکه از آگاهی‌ها و دانش خود برای سودمند ساختن دیگران و تعالی جامعه استفاده می‌کند. این دانش، دانشی است که با ارزش‌های اخلاقی و صفات مورد تحسین جامعه غنی و پر بار شده است (بروس، ۲۰۰۳).

گروه‌های متفاوت نیز لازم است
طراحان نرم‌افزارها، معیارهایی
چون نژاد، طبقه و جنسیت را
لحاظ کنند تا بتوانند با بهره‌گیری
از شیوه‌های گوناگون، فضای
گفت‌وگو میان فراگیرندگان دارای
مواضع متفاوت را فراهم سازند.

جدید داشته باشند. لذا، تدوین مدلی
به‌منظور توسعه آموزش الکترونیکی
برنامه درسی مهم‌ترین گام در تجهیز
منابع انسانی این عصر است.

در ضمن در جهت به‌کارگیری
صحیح آموزش الکترونیکی برنامه
درسی در نظام آموزشی، توصیه‌های
زیر را می‌توان به برنامه‌ریزان درسی
و متخصصان تربیتی ارائه کرد:

- اهداف، محتوا و روش‌های
به‌کارگیری فناوری اطلاعات برای
هر گروه اجتماعی و فرهنگی با
گروه دیگر متفاوت است و حتی با
نگاهی دقیق‌تر، برای هر دانش‌آموز
منحصر به فرد است. از این رو
باید در طراحی برنامه درسی از
رویکردهای جهانی پرهیز کنیم
و موقعیت خاص کشورمان را
در زمینه آموزشی، فرهنگی و
اجتماعی مدنظر قرار دهیم.
- برای دستیابی به اهداف آموزشی
گروه‌های متفاوت، نرم‌افزارهای
آموزشی باید طوری طراحی
شوند که هم فرایند یادگیری را به
شیوه‌های گوناگون ارائه دهند و
هم دانش از سوی تک‌تک افراد
ساخته و درک شود. برای دستیابی
به اهداف اجتماعی و فرهنگی

در نتیجه استفاده از سواد
اطلاعاتی، دانش‌آموزان قادر خواهند
بود از اطلاعات به طرز مؤثری در
بافت‌های متفاوت علمی، اجتماعی و
فرهنگی بهره بگیرند، به‌طور اجتماعی
مفهوم سواد و موضوعیت آن را
برای انتقال به دیگران درک کنند، و
از اطلاعات به‌دست آمده به‌منظور
رفع مشکلات پیش روی خود یاری
بگیرند. همچنین، با استفاده از مدل
ارائه شده (صورت‌های هفت‌گانه)،
یادگیرندگان قادر خواهند بود از
فناوری اطلاعات در ارتباطات رسمی
و غیررسمی خویش استفاده کنند، به
کنترل و مدیریت اطلاعات به‌دست آمده
بپردازند، از فرایند اطلاعات استفاده و
آن را به روز کنند، بر اساس علاقه‌های
خویش، ساخت دانش را خود
به‌وجود آورند، چشم‌اندازی تازه و
افقی جدید پدید آورند، انتقادی و
خلاقانه تفکر کنند و در نهایت آگاهانه
از دانش خویش بهره بگیرند تا برای
دیگران مثرتر باشند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

فناوری اطلاعات شاخه‌ای
از فناوری است که با استفاده از
سخت‌افزار، نرم‌افزار، فکرآزار و
شبکه‌افزار، امکان مطالعه و کاربرد
داده و پردازش آن را در زمینه‌های
مختلف مدیریتی و کاربردی فراهم
می‌سازد و تأثیر شگرفی نیز بر تمام
زمینه‌های علمی، صنعتی، تجاری،
اقتصادی و سیاسی زندگی بشر
امروز داشته است. پشتوانه اصلی
تحقق جامعه اطلاعاتی، نیروهای
انسانی آموزش دیده‌ای است که با
شناخت چارچوب جدید حاکم بر
مناسبات اجتماعی و ویژگی‌های
عصر اطلاعات، توانمندی دستیابی
به اطلاعات مفید، ارزیابی کیفیت
و اعتبار آن‌ها و نیز نحوه به‌کار
بستن آن‌ها را در جهت تولید دانش

منابع

۱. گریسون، د.آ و اندرسون، ت. (۲۰۰۳). یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱، ترجمه محمد عطاران، انتشارات مدارس هوشمند، تهران.
۲. میرزایی، محمدعلی و خرازی، سیدکمال و موسوی، سید امین (۱۳۸۸). طراحی الگوی تدوین محتوای الکترونیکی بر اساس رویکرد شناختی برای دروس نظری. فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی، سال سوم، شماره ۱۲.
3. Bruce, Christine. (2003). Seven Faces of Information Literacy (Towards inviting students into new experiences)
4. Clark, C.R, Mayer, R. E. (2004). e-Learning and the Science of Instruction. San Francisco: Jossey-bass Pfeiffer
5. Govindasamy, T. (2002); "Successful Implementation of E-learning Pedagogical Considerations"; the Internet and Higher Education, Vol. 4, pp. 287-299.
6. Joes, L., & Rodrigues, I. (2004). Multimedia Learning in the Digital word. In Brown, A., Davis, N. World Year Book of Education: Digital Technology, Community and Education. London: Routledgefalmer.
7. Mirtu (2003); "A National Plan for Improving Staff Development"; [on Line] Available at: <http://www.nsd.org/library/NSDCPlan.html>
8. Quimm (2003); "Developing an ICT Programme"; UNESCO-UNEVOC Bullen; [on line] Available at: <http://www.unevoc.de/programmes/visionmission.htm>.
9. Ralph, Denis (1999) Information Literacy and Foundations for Lifelong Learning, Proceedings of the 4th National Information Literacy Conference, Adelaide, UNISA Library
- 10- Steeve (2003); "Information Literacy Bibliography and Internet Sites"; [On line] Available at: <http://lib.newpaltz.edu/assitancy/tutorials/infolit.html>

تجربه‌هایی در آموزش از راه دور

نوآوری‌های
آموزشی

ترجمه:
علیرضا غلامی
کارشناس ارشد
برنامه‌ریزی درسی

مردم آموزش نداده بود و هیچ کس به فکرش نرسیده بود که آن را انجام دهد. روز گرمی بود. در دیوار یک ساختمان سوراخی ایجاد و سپس رایانه را نصب کردیم. یک پسر دانش‌آموز حدود چهارده ساله آنجا آمد و به صورت تصادفی شروع به روشن کردن و تنظیم کردن رایانه کرد. با انگشت با آن ور می‌رفت. همین‌طور که مشغول بازی با رایانه بود، به من گفت: ما هرگز در اینجا تلویزیون ندیده‌ایم تا بتوانیم این کارها را انجام دهیم. دو دقیقه بعد توانست وارد اینترنت شود و با اینترنت سرگرم شد. وقتی این اتفاق افتاد، چند بچه آنجا ایستاده بودند تا ببینند او چه کاری انجام می‌دهد. تا عصر آن روز هفده بچه مشغول کار با اینترنت بودند. ما به این نتیجه رسیدیم که بچه‌ها به صورت گروهی و به صورت خودآموز، خودشان از رایانه و اینترنت استفاده می‌کنند. در این شهر، مشکل اصلی ندانستن زبان انگلیسی است. مردم می‌گفتند شما باید زبان رایانه را به هندی ترجمه کنید. اما شما می‌دانید این کار مشکل و غیرممکن است. بیایید بدانیم بچه‌ها چطور با زبان انگلیسی مواجه شدند و از عهده‌اش برآمدند؟

این بار آزمایش خود را به روستای مادان توسی بردیم؛ جایی که بچه‌ها به دلایلی زبان انگلیسی را یاد نگرفته بودند. آن‌ها هیچ معلم زبانی نداشتند و به هیچ وجه انگلیسی نمی‌دانستند. در محل جدید هم سوراخ مشابهی در دیوار ایجاد و رایانه را نصب کردیم. روستاییان، مانند دیگر زاغه‌نشین‌ها، تشویق شدند از رایانه استفاده کنند. بنابراین رایانه را همراه با یک مجموعه سی‌دی بازی و امکان اتصال به اینترنت آنجا گذاشتیم. پس از سه ماه به

در برخی از شهرهای هندوستان^۱ مردم می‌گفتند ما مشکلی نداریم و به آموزش از راه دور نیاز نداریم، زیرا معلمان و مدارس مناسب داریم. من قصد دارم درباره بچه‌ها و خود سازمان‌دهی آن‌ها صحبت کنم. می‌خواهم به تجربیاتم در این زمینه اشاره کنم. اولین بررسی در سال ۱۹۹۹ در دهلی نو انجام شد.

من دفتری داشتم در یک زاغه‌نشین. برای این کار دستور دادم در دیوار بین دفتر من و قسمت بیرونی آن حفره‌ای ایجاد کنند؛ به نحوی که در محیط آن منطقه جلب توجه کند. سپس رایانه‌ای در این فضا قرار دادیم که روی آن به طرف بیرون دفترم بود. فقط با تماس یک انگشت با رایانه، سیستم روشن می‌شد و با دکمه‌های دیگر هم رایانه کار می‌کرد. سرعت رایانه بالا بود. امکان اینترنت هم داشت. هشت ساعت بعد دریافتیم که یک بچه در حال کار با رایانه است. همچنین نزدیک او بچه‌ای شش ساله روی پنجه پاهای خود ایستاده بود تا کار با رایانه را تماشا کند. این موضوع ما را بر آن داشت که به این سؤالات پاسخ دهیم:

آیا این یک واقعیت است؟ آیا زبان (مکالمه) در اینجا رابط بوده است؟ آیا رایانه باید دوام یابد؟ آیا کسی هست که به آنان بیاموزد؟ آخرین سؤال هر روز من این بود که چه کسی به آنان می‌آموزد؟ این تجربه‌ای بود که در دهلی کسب کردم و دوست داشتم ادامه بدهم.

این بار آزمایش خود را در شهر چیفور در مرکز هند تکرار کردیم؛ جایی که هیچ کس هیچ چیزی به

برگ اشتراک مجله‌های رشد

نحوه اشتراک:

شما می‌توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۴۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه ستاره آرایش کد ۳۹۵، در وجه شرکت افست از فروش زیر، مشترک مجله شوید:

۱- مراجعه به وبگاه مجلات رشد: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه فیت مشخصات فیش واریزی.

۲- ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی فیش را نزد خود نگه دارید).

نام مجلات درخواستی:

نام و نام خانوادگی:
تاریخ تولد:
تلفن:

میزان تحصیلات:

نشانی کامل پستی:

استان:
شماره فیش:
پلاک:

خیابان:
شماره پستی:

در صورتی که قبلاً مشترک مجله بوده‌اید، شماره اشتراک خود را ذکر کنید:

امضاء:

نشانی: تهران، صندوق پستی انور مشتری‌کین: ۱۶۵۵/۱۱۱

وبگاه مجلات رشد: www.roshdmag.ir

اشتراک مجله: ۱۴-۱۷۷۳۳۹۱۳ / ۱۷۷۳۳۹۱۳ / ۱۷۷۳۳۹۱۳ / ۱۷۷۳۳۹۱۳

هر برگه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هفت شماره): ۱۲۰۰۰۰ ریال

هر برگه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۸۰۰۰۰ ریال

منطقه برگشتیم. متوجه شدم در این مدت چند نفر از بچه‌ها غالباً مشغول بازی با رایانه بوده‌اند. به محض اینکه مرا دیدند، از من موس بهتر و یک جست‌وجوگر پرسرعت می‌خواستند. من واقعاً شگفت‌زده شده بودم. آن‌ها یاد گرفته بودند با رایانه کار کنند. پرسیدم، شما چگونه فهمیدید و کار با آن را ادامه دادید؟ بچه‌ها گفتند: ما مجبور بودیم انگلیسی را یاد بگیریم، بنابراین یاد گرفتیم. در حدود ۲۰۰ کلمه یاد گرفته بودند که تلفظ آن‌ها را دقیقاً

نمی‌دانستند، اما کاربرد صحیح آن‌ها را می‌دانستند؛ مانند: خروجی، پوشه، منظره، توقف، ذخیره و... من فهمیدم که آن‌ها نه تنها این کلمات را برای کار با رایانه، بلکه برای مکالمات روزانه نیز به کار می‌برند. به هر حال، انگلیسی باید در دادن توسی آموزش داده می‌شد. با انجام این پروژه، به اهمیت آموزش از راه دور و خود سازمان‌دهی کودکان در مناطق کشور پی بردم.

پی‌نوشت.....

۱. برگرفته شده از سخنرانی سوگاتامیترا، استاد تکنولوژی آموزشی دانشگاه نیوکسل انگلستان در موضوع آموزش از راه دور، پاییز ۲۰۰۷، لوزان سوئیس.

چاشنی -
آموزشی
سرگرمی

طبیعه عالمین
آموزگار
آموزش و پرورش
منطقه ۴ تهران

آموزش درسی زندگی در کلاس

همیشه دوست داشتیم دانش آموزانم در حال پیشرفت باشند؛ رشد اخلاقی و رشد تحصیلی آنها برایم مهم بود. لذا با خود عهد بستیم از ابتدای سال تحصیلی، علاوه بر آموزش کتاب‌های درسی، زندگی را به عنوان درس اخلاق برایشان تعریف کنیم.

روش من بدین گونه بود که از خود دانش آموزان می‌خواستم کتاب‌های مورد علاقه‌شان را به کلاس بیاورند. سپس از بین آنها، کتابی را که به موضوع زندگی نزدیک بود انتخاب می‌کردم و از دانش آموزان می‌خواستم محتوای آن را بخوانند. آن‌ها کتاب را مطالعه می‌کردند و طبق راهنمایی‌های قبلی من، خلاصه آن را می‌نوشتند. سپس در روز تعیین شده، خلاصه کتاب را به کلاس می‌آوردند و برداشت خود را از آن برای بچه‌ها تعریف می‌کردند. بچه‌ها در حین ارائه گزارش هم کلاسی‌هایشان، سراپا گوش می‌شدند. علاقه و جذابیت طرح در صورت آن‌ها هویدا بود. برخی از آن‌ها، علاوه بر تعریف خلاصه کتاب، احساسات و هیجانات خود را به‌طور شفاف در حرکاتشان نشان می‌دادند. گاهی شخصیت داستان را نکوهش و گاهی از او تعریف می‌کردند. آن‌قدر جو کلاس درس صمیمانه بود که دانش آموزان بی‌علاقه به کتاب و کتابخوانی نیز برای جلسه بعد داوطلب می‌شدند و من به عنوان معلم به آن‌ها اجازه می‌دادم هر چه در توان دارند بیان کنند. بچه‌ها نسبت به ارزش‌هایی چون صداقت، وفاداری، امانتداری، مسئولیت‌پذیری، تکریم بزرگ‌ترها و... آشناتر و حساس شده بودند و هر چه زمان بیشتری می‌گذشت، تغییر رفتار آن‌ها بر من آشکارتر می‌شد. در پایان سال تحصیلی، نسبت به اوایل سال، احساس رضایت بسیاری داشتم و فکر می‌کنم به عنوان معلم، تا جایی که در توانم بود، رسالت خود را که انسان‌سازی و رشد فضایل اخلاقی و علمی دانش آموزانم است، تا حد زیادی به انجام رسانده بودم.

توصیه می‌کنم سایر همکاران نیز از این روش یا روش‌های مشابه، برای رشد خلاقیت و فضایل اخلاقی دانش آموزان در کلاس درس، استفاده کنند.

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

(به صورت ماهانه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

رشد کودک

(برای دانش آموزان ابتدایی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی)

رشد نوجوان

(برای دانش آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی)

رشد دانش‌آموز

(برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی)

رشد جوان

(برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه اول)

رشد جوان

(برای دانش آموزان دوره آموزش متوسطه دوم)

(به صورت ماهانه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

رشد آموزش ابتدایی

رشد آموزش متوسطه اول (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه اول)

رشد آموزش متوسطه

رشد آموزش متوسطه دوم (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه دوم)

رشد مدیریت مدرسه

رشد مدیریت مدرسه

(به صورت فصل‌نامه و چهار شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

- رشد پروران آموزش متوسطه اول (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه اول)
- رشد پروران آموزش متوسطه دوم (مجله ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه دوم)
- رشد آموزش قرآن
- رشد آموزش معارف اسلامی
- رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر
- رشد آموزش مشاور مدرسه
- رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی
- رشد آموزش تاریخ
- رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان
- رشد آموزش ریاضی
- رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی
- رشد آموزش زیست‌شناسی
- رشد آموزش زمین‌شناسی
- رشد آموزش فقه و حقوق و کار و دانش
- رشد آموزش پیش دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شود.

نشانی: تهران، خیابان ایران‌شهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی.

تلفن و نمابر: ۸۸۳۰ ۱۳۷۸ - ۲۱